

**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ

ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΜΣ «Διεθνές & Ευρωπαϊκό Δίκαιο & Διακυβέρνηση»

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2023-2024

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Σχολή Διεθνών Σπουδών Επικοινωνίας και Πολιτισμού
Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών & Περιφερειακών Σπουδών

ΠΜΣ «Διεθνές & Ευρωπαϊκό Δίκαιο & Διακυβέρνηση»

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ 2023-2024

Τον οδηγό επιμελήθηκε η Προϊσταμένη της Γραμματείας του Τμήματος, σε συνεργασία με τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο και την Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης

Το Πρόγραμμα Διδασκαλίας για το ακαδημαϊκό έτος 2023-2024 είναι αναρτημένο στην ιστοσελίδα του Τμήματος <https://deps.panteion.gr/wp-content/uploads/2023/11/%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%9C%CE%9C%CE%91-%CE%A3%CE%A0%CE%9F%CE%A5%CE%94%CE%A9%CE%9D-%CE%A0%CE%9C%CE%A3-%CE%94%CE%95%CE%94%CE%94-23-24-%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%99-%CE%93.%CE%A3.5-10-23-3-11-23.pdf>

Οι περιγραφές των προσφερόμενων μαθημάτων (2023-2024) είναι αναρτημένες στην ιστοσελίδα του Τμήματος https://deps.panteion.gr/?page_id=77787

Λεπτομερής παρουσίαση του ανθρώπινου δυναμικού του Τμήματος στους παρακάτω συνδέσμους:

- Μέλη ΔΕΠ https://deps.panteion.gr/?page_id=77904
- Ομότιμοι Καθηγητές https://deps.panteion.gr/?page_id=78465
- Ειδικοί Επιστήμονες https://deps.panteion.gr/?page_id=78469
- Διοικητικό Προσωπικό https://deps.panteion.gr/?page_id=78075

ΑΘΗΝΑ 2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ.....	5
2. ΙΣΤΟΡΙΑ - ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ - ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ.....	7
2.1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ, ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Δ.Ε.Π.Σ. ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	7
2.1.1. Το Πάντειο: Ιστορική Αναδρομή.....	7
2.1.3. Το Πάντειο σήμερα.....	8
2.1.4. Το Τμήμα Διεθνών Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών: Ένα νέο Τμήμα με μεγάλη παράδοση.....	9
2.1.5. Οι μεταπτυχιακές σπουδές στο Τμήμα.....	10
3. Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ.....	11
4. ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ.....	11
4.1. Διδακτικό – Ερευνητικό Προσωπικό.....	11
4.2. Διοικητικό Προσωπικό Γραμματέας του Τμήματος.....	18
4.3. Γραφεία μελών ΔΕΠ και email.....	19
5. ΠΜΣ «ΔΙΕΘΝΕΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ».....	21
5.1. Διοίκηση Προγράμματος.....	21
5.2. Γενικά χαρακτηριστικά προγράμματος.....	21
5.3. Πρόγραμμα Σπουδών.....	22
5.3.1. ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ & ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ.....	24
5.3.2. ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	25
5.3.3. ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΚΑΙΟ & ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ.....	26
5.4. Περιγραφές μαθημάτων.....	28
6. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	40
7. ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ.....	53
8. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ, ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΑ.....	54
8.1. Πανεπιστημιακό Ερευνητικό Ινστιτούτο «Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων».....	54
8.2. Εργαστήριο ECECRIL (European Center of Economic and Criminal Law) - Κέντρο Οικονομικού και Ποινικού Δικαίου.....	54

1. ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καθ. Κωνσταντίνος Υφαντής
ΑΝ. ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καθ. Βασίλης Χατζόπουλος

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: Αικ. Κιζίρογλου e-mail:
aik.kiziroglou@panteion.gr

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ ΣΕ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ - ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ: Ο Κοσμήτορας της Σχολής Διεθνών Σπουδών, Επικοινωνίας και Πολιτισμού και καθηγητής του Τμήματος ΕΜΠΟ, Ιωάννης Σκαρπέλος και ο Πρόεδρος του Τμήματος, Καθηγητής Κωνσταντίνος Υφαντής

ΦΟΙΤΗΤΕΣ: 2.487 (έως και το Ακαδ. έτος 2023-2024) ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ: 25 ΜΕΛΗ ΔΕΠ, 2 Ε.ΔΙ.Π.
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: 2

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Παλαιό Κτίριο, 2ος όροφος Λ. Συγγρού 136, Αθήνα 176 71 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: <http://des.panteion.gr> e-mail: des@panteion.gr
210-920-1466, 210-920-1338,
210-920-1389.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

Για Αιτήσεις Έκδοσης & Επανεκδοσης Πτυχίου – Τελετές Αποφοίτησης
Προβλήματα Δηλώσεων apofitoi_deps@panteion.gr
diloseis_deps@panteion.gr

Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο Πρακτικής Άσκησης praktiki_deps@panteion.gr

ΠΜΣ Διεθνείς Σχέσεις & Στρατηγικές Σπουδές graduate_deps@panteion.gr

ΠΜΣ Διεθνές & Ευρωπαϊκό Δίκαιο & Διακυβέρνηση
Ειδίκευση: Διεθνές Δίκαιο & Διπλωματικές Σπουδές graduate_ddds@panteion.gr

ΠΜΣ Διεθνές & Ευρωπαϊκό Δίκαιο & Διακυβέρνηση
Ειδίκευση: Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο και Πολιτική graduate_epdp@panteion.gr

ΠΜΣ Διεθνές & Ευρωπαϊκό Δίκαιο & Διακυβέρνηση
Ειδίκευση: Δίκαιο και Πολιτική για το Περιβάλλον και την Ενέργεια graduate_dppe@panteion.gr

2. ΙΣΤΟΡΙΑ - ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ - ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

2.1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ, ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Δ.Ε.Π.Σ. ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

2.1.1. Το Πάντειο: Ιστορική Αναδρομή

Το Πάντειο ιδρύθηκε το 1927 και ανήκει στα τρία πρώτα ιδρύματα Πολιτικών Επιστημών στην Ευρώπη. Η δημιουργία του οφείλεται στα οράματα δύο, αγνώστων μεταξύ τους, νέων ανθρώπων που τους ένωναν σπουδές στη φημισμένη Ελεύθερη Σχολή Πολιτικών Επιστημών του Παρισιού, τον Γεώργιο Φραγκούδη και τον Αλέξανδρο Πάντο. Χάρη στον πρώτο, ο ναύαρχος Κουντουριώτης, τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας, εγκαινίασε το αρχικό κτίριο της Σχολής, που πρωτο-λειτούργησε το 1930 με 200 φοιτητές. Η παρουσία που άφησε ο δεύτερος με τη διαθήκη του – που εκτέλεσε ο Ελευθέριος Βενιζέλος, τότε Πρωθυπουργός της χώρας – ύστερα από προτροπή του Φραγκούδη, απέτρεψε τις οικονομικές αβεβαιότητες λειτουργίας της Σχολής και εμπέδωσε την παρουσία της στα ακαδημαϊκά δρώμενα της χώρας. Η Σχολή μετονομάστηκε έτσι Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών.

Στα πρώτα χρόνια λειτουργίας της, σημαντική υπήρξε η συνδρομή του Γ. Παπανδρέου, τότε Υπουργού Παιδείας. Την περίοδο αυτή, η Σχολή λειτούργησε ως Ν.Π.Ι.Δ. που διοικήθηκε από εξαμελές Δ.Σ. Είχε δύο Τμήματα, το Πολιτικό-Ιστορικό και το Κοινωνικό-Οικονομικό, τριετούς φοίτησης. Σταδιακά, η Σχολή αναπτύχθηκε καταλαμβάνοντας σημαντική θέση στην ακαδημαϊκή ζωή του τόπου. Σταθμοί σε αυτή την πορεία υπήρξαν:

3. Το 1936, όταν η Σχολή αναγνωρίστηκε ως «Κοινωφελές Ίδρυμα Ανωτάτης Εκπαίδευσης», με πτυχίο σημαντικό για την πρόσβαση και εξέλιξη στη Δημόσια Διοίκηση.
4. Το 1937, όταν μετατράπηκε σε Ν.Π.Δ.Δ.
5. Το 1951, με την εισαγωγή της πανεπιστημιακής οργάνωσης (Πρύτανης, Σχολή, Γενική Συνέλευση Καθηγητών), ενώ τα δύο Τμήματα της Σχολής ονομάστηκαν Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης.
6. Το 1963, όταν οι σπουδές έγιναν τετραετούς διάρκειας. Το τοπίο άλλαξε δραστικά μετά το 1974. Νέα μαθήματα ενσωματώθηκαν στα Προγράμματα Σπουδών και η όσμωση με τα μαθήματα της νομικής επιστήμης, που τότε κυριαρχούσαν, προσέδωσε ένα άλλο ενδιαφέρον και μια άλλη κατεύθυνση στη Σχολή. Το 1983 δημιουργήθηκαν τρία Τμήματα: Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σπουδών, Δημόσιας Διοίκησης και Κοινωνιολογίας. Στην καμπή των εξελίξεων του 1989, η Σχολή μετατράπηκε (Π.Δ. 377/89) σε Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών και απέκτησε άλλα πέντε νέα Τμήματα: Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Ψυχολογίας, Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Οικονομικής και

Κατά τη δεκαετία του 1990 στο Πάντειο δημιουργήθηκαν επιπλέον νέα Τμήματα: Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Κοινωνικής Πολιτικής, Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Παράλληλα το Πανεπιστήμιο βελτίωσε εντυπωσιακά τις κτιριακές του υποδομές. Το παλαιό-νεοκλασικό κτίριο ανακαινίσθηκε. Αναγέρθηκε το νέο επταώροφο κτίριο. Αναπτύχθηκαν και άλλοι χώροι για τη στέγαση των ερευνητικών δραστηριοτήτων καθώς και το Γυμναστήριο.

2.1.3. Το Πάντειο σήμερα

Το Πάντειο, 96 χρόνια μετά, αποτελεί σήμερα ένα δυναμικό Α.Ε.Ι. με εθνική απήχηση και διεθνές προφίλ. Στο διδακτικό του προσωπικό εντάσσονται 250 μέλη ΔΕΠ (Καθηγητές, Αναπληρωτές Καθηγητές, Επίκουροι Καθηγητές και Λέκτορες), ενώ στις 4 Σχολές και στα 9 Τμήματά του έχει περίπου 16.500 εγγεγραμμένους φοιτητές, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι ενεργοί. Στο Πάντειο λειτουργούν ακόμα 3 Ερευνητικά Ινστιτούτα, 4 Εργαστήρια, 19 Ερευνητικά Κέντρα.

Το Πάντειο έχει πρωτοποριακούς πολιτικούς και κοινωνικούς προσανατολισμούς, συμμετέχει στο κοινωνικό γίγνεσθαι, είναι ανοικτό στη διεθνή κοινότητα και υποδέχεται πολλούς αλλοδαπούς φοιτητές από τη Μεσόγειο, τη Νοτιοανατολική Ευρώπη κ.λπ. Πρόκειται για ένα Α.Ε.Ι. με σαφή ευρωπαϊκό-διεθνή προσανατολισμό: Έδρες Jean Monnet, συμμετοχή στα Ευρωπαϊκά Προγράμματα Erasmus, Leonardo, Tempus, Equal, Equarol, Georas κ.λπ., πολλές διεθνείς συνεργασίες, διμερείς συμβάσεις με δεκάδες Πανεπιστήμια και Ινστιτούτα πολλών ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και πολυμερείς, όπως το Euromaster “Human Rights and Democratisation”. Στην τρέχουσα περίοδο προωθούνται νέες διεθνείς συνεργασίες. Εντυπωσιακή εξάλλου είναι η δραστηριότητα του Παντείου στις Μεταπτυχιακές Σπουδές.

2.1.4. Το Τμήμα Διεθνών Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών: Ένα νέο Τμήμα με μεγάλη παράδοση

Το Πάντειο Πανεπιστήμιο έχει μεγάλη διεθνολογική παράδοση, που σημαδεύτηκε ήδη προπολεμικά με την παρουσία ενός από τους μεγαλύτερους Έλληνες διεθνολόγους, του Στέλιου Σεφεριάδη. Το Διεθνές Δίκαιο αποτελούσε από πολύ νωρίς βασικό συστατικό στοιχείο του προγράμματος μαθημάτων στην τότε Πάντειο Σχολή, ακόμα και κατά την περίοδο της τριετούς φοίτησης. Το 1963-64, στο Πρόγραμμα του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης εντάχθηκε μάθημα Διεθνών Σχέσεων που διδάχτηκε από τον Καθηγητή Διεθνούς Δικαίου Γ. Τενεκίδη, με την επικουρία αργότερα του τότε πανεπιστημιακού βοηθού Γ. Κρανιδιώτη – μετέπειτα αναπληρωτή Υπουργού Εξωτερικών. Έτσι, τα μαθήματα «Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο», «Διπλωματική Ιστορία», «Ειδικά Θέματα Διεθνούς Δικαίου», «Διεθνείς Σχέσεις» αποτέλεσαν τον πρόδρομο και την αφετηρία των εξελίξεων που οδήγησαν στο σημερινό πρόγραμμα σπουδών.

Πράγματι, αυτός ο πυρήνας μαθημάτων αναπτύχθηκε εντυπωσιακά την επαύριον της Μεταπολίτευσης, όταν κυρίως διευρύνθηκαν και καθιερώθηκαν οι Διεθνείς Σχέσεις ως βασικός κορμός των γνωστικών αντικειμένων. Η όλη ανάπτυξη των Διεθνολογικών Σπουδών, ιδίως στη διάσταση των Διεθνών Σχέσεων που διευρύνθηκε στη δεκαετία του 1980, ανταποκρινόταν σε ένα γενικότερο κλίμα πολιτικοκοινωνικών αντιλήψεων της εποχής, που κυριάρχησε στη χώρα, με ραγδαία ανάπτυξη των Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, ενώ επήλθε επίσης λόγω των αναγκών και των θεωρήσεων της λειτουργίας του διεθνούς συστήματος, αλλά και των εθνικών προτεραιοτήτων σε έναν ραγδαία μεταβαλλόμενο κόσμο. Τούτο οριζόταν από το Κυπριακό πρόβλημα μετά την τουρκική εισβολή και κατοχή της Κύπρου το 1974, τις ελληνοτουρκικές τριβές για το καθεστώς του Αιγαίου, μειονοτικά και άλλα ζητήματα, άλλα προβλήματα στη Βαλκανική/Εθνική περίμετρο, την ενσωμάτωση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα/Ένωση, τη συμμετοχή σε διεθνή όργανα και θεσμούς κ.λπ. Τη μετάβαση αυτή καθοδήγησαν και υπηρέτησαν αρχικά, εκτός του Γ. Τενεκίδη, οι Καθηγητές Σπ. Καλογερόπουλος-Στράτης, Α.Β. Παπακώστας και αργότερα οι Καθηγητές Χ. Ροζάκης, Θ. Χριστοδουλίδης, Δ. Κώνστας.

Αναμφίβολα, τη δεκαετία του 1980, σημειώθηκε σε εθνική κλίμακα άνθηση των Διεθνών Σχέσεων. Σε ακαδημαϊκό επίπεδο το Πάντειο κατέκτησε δεσπόζουσα θέση σε αυτή τη νέα κατάσταση. Δημιούργησε, στο ήδη ιδρυμένο από το 1983 Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σπουδών, ένα πλήρες και ισορροπημένο σε μαθήματα πρόγραμμα διεθνών σπουδών με νομικές και πολιτικές κατευθύνσεις, πρωτοποριακό στην Ελλάδα. Στο νέο ισχυρό Διεθνολογικό Τμήμα, που προέκυψε το 1997, από την κατάτμηση του παλαιού Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σπουδών, διαμορφώθηκε τελικά ένα πρόγραμμα με έντονο διεπιστημονικό χαρακτήρα που ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες συμμετοχής της χώρας μας στο διεθνές και στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι από νομικής και πολιτικής σκοπιάς, χωρίς να απουσιάζει η οικονομική πλευρά των Διεθνών

Σχέσεων, και βέβαια οι διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Το πρόγραμμα αυτό στηρίζουν, με τη διδασκαλία και την ερευνά τους μέλη ΔΕΠ, υψηλού επιπέδου, πολλά με μεγάλη διεθνή εμπειρία. Δεν είναι τυχαίο ότι το Πάντειο, στο πεδίο των Διεθνολογικών Σπουδών αποτέλεσε παράδειγμα για άλλα Α.Ε.Ι. που απέκτησαν Τμήματα Διεθνών Σπουδών.

2.1.5. Οι μεταπτυχιακές σπουδές στο Τμήμα

Στο Τμήμα Δ.Ε.Π.Σ. του Παντείου Πανεπιστημίου λειτουργεί από το 1994-1995 Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) στα γνωστικά αντικείμενα των Διεθνών Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών. Το Μάιο του 2017 το Τμήμα προχώρησε στην Ίδρυση-Επανάδρυση ΠΜΣ σε εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 4485/17 με την ίδρυση δύο Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων: «Διεθνείς Σχέσεις & Στρατηγικές Σπουδές» και «Διεθνές & Ευρωπαϊκό Δίκαιο & Διακυβέρνηση». Στα δύο προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών λειτουργούν τέσσερις συνολικά ειδικεύσεις.

Γραμματεία: Νεοκλασικό κτίριο, 2ος όροφος

Πληροφορίες: Ε. Τσιμιζηλή, τηλ. 210 920.1389, email: des@panteion.gr

3. Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Πρόεδρος: Καθηγητής Κ. Υφαντής.

Αντιπρόεδρος: Καθηγητής Β. Χατζόπουλος

Γραμματέας: Αικ. Κιζίρογλου

Το Τμήμα διοικείται από τη Συνέλευση και τον/την Πρόεδρο.

Η **Συνέλευση** αποτελείται από τον Πρόεδρο του Τμήματος, τα μέλη ΔΕΠ, εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών, εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών (κατά το ποσοστό που ορίζει ο νόμος) και έναν εκπρόσωπο ανά κατηγορία των μελών του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού και του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού. Η Συνέλευση καθορίζει την εκπαιδευτική και ερευνητική πολιτική του Τμήματος και έχει τη γενική εποπτεία της λειτουργίας του.

Ο/Η **Πρόεδρος** εκπροσωπεί το Τμήμα. Συγκαλεί τη Συνέλευση, καταρτίζει την Ημερήσια Διάταξη και προεδρεύει των εργασιών των οργάνων αυτών. Εισηγείται στη Συνέλευση, συγκροτεί Επιτροπές και μεριμνά για την εφαρμογή των αποφάσεών τους. Προΐσταται των διοικητικών υπηρεσιών του Τμήματος.

4. ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

4.1. Διδακτικό – Ερευνητικό Προσωπικό

ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Καθηγητής
Πτυχίο Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα (Μ.Δ.) στις Διεθνείς Υποθέσεις, American University, Washington D.C.
Διδακτορικό Δίπλωμα (Ph.D.) στις Διεθνείς Σχέσεις, American University Washington D.C.
Postdoctoral Fellow – Visiting Scholar, Harvard University.
Θεωρία Διεθνών Σχέσεων

ΓΚΟΦΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, Καθηγητής
Πτυχίο στις Διεθνείς & Ευρωπαϊκές Οικονομικές Σπουδές, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μ.Α. στη Διεθνή Πολιτική Οικονομία, University of Warwick.
Ph.D. στη Πολιτική Επιστήμη & Διεθνείς Σπουδές, University of Warwick
Θεωρία Επιστημολογία Διεθνών Σχέσεων.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητής *(εκκρεμεί ορκωμοσία)
Πτυχίο Νομικής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
MSc στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, London School of Economics and Political Science
PhD στις Διεθνείς Σχέσεις, London School of Economics and Political Science
Πολιτική Φιλοσοφία και Διεθνείς Σχέσεις

ΚΑΙΡΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητής (Αναστολή Καθηκόντων)

Πτυχίο Τμήματος Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ.

Διδακτορικό, Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University. Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο New Hampshire, U.S.A.

Διεθνείς Σχέσεις, Συγκριτική Πολιτική

ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ-ΝΕΔΑ, Καθηγήτρια

Πτυχίο Νομικής, Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Strasbourg III, Γαλλία

D.E.A. στο Δημόσιο Δίκαιο, Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Strasbourg III, Γαλλία

Διδάκτωρ Νομικής, Τμήμα Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Σπουδές Νομικής Ορολογίας και Μετάφρασης γαλλικά-γερμανικά, Ινστιτούτο Συγκριτικού Δικαίου του Παν/μίου Strasbourg III

Συνταγματικό Δίκαιο, Συγκριτικό Δημόσιο Δίκαιο

ΚΟΠΠΑ ΜΑΡΙΑ-ΕΛΕΝΗ, Καθηγήτρια

Πτυχίο Νομικής Σχολής Εθνικού & Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών

DEA Συγκριτικής Πολιτικής, Παν/μιο ParisX – Nanterre

Διδακτορικό Δίπλωμα (Doctorat) Πολιτικής Επιστήμης, Παν/μιο Paris X – Nanterre

Συγκριτική Πολιτική Ανάλυση με έμφαση στα Βαλκάνια

ΛΑΒΔΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Καθηγητής

Πτυχίο (Άριστα) Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σπουδών, Πάντειο Πανεπιστήμιο

MSc στην Πολιτική και Διεθνείς Σχέσεις, London School of Economics, UK

MS στην Πολιτική Επιστήμη κα Δημόσιες Πολιτικές, Massachusetts Institute of Technology, USA

PhD στην Πολιτική Επιστήμη, The University of Manchester, UK

Ευρωπαϊκή Πολιτική και Ομάδες Συμφερόντων

ΜΕΝΓΚ-ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ ΜΑΡΙΑ, Καθηγήτρια

Πτυχίο Νομικής Σχολής Εθνικού & Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών

Μεταπτυχιακό Δίπλωμα (D.E.A.) στο Δίκαιο των Συναλλαγών και το Οικονομικό Δίκαιο, Παν/μιο Panthéon-Assas (Paris II)

Διδακτορικό Δίπλωμα Παν/μίου Panthéon-Assas (Paris II)

Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων

ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ, Καθηγητής

Πτυχίο Οικονομικής Επιστήμης Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσσαλονίκης

M.A. Οικονομικών, Παν/μιο Illinois, Urbana

Ph.D. Οικονομικών, Παν/μιο Illinois, Urbana

Διεθνής Πολιτική Οικονομία

ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, Καθηγητής

Πτυχίο (First Class B.A.) Σχολής Φιλοσοφίας, Πολιτικής και Οικονομικών, Παν/μιο Οξφόρδης

M.A. Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, Παν/μιο Stanford

Διδακτορικό Δίπλωμα (Ph.D.) Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, Παν/μιο Stanford

Διεθνείς Σχέσεις – Στρατηγικές Σπουδές

ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, Καθηγητής *(εκκρεμεί ορκωμοσία)

Πτυχίο Οικονομικής Επιστήμης, Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΑΣΟΕΕ)

Διδακτορικό Δίπλωμα, Πάντειο Πανεπιστήμιο
Οικονομική Πολιτική

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητής
Πτυχίο, Πολιτικές Επιστήμες και Ιστορία, University of California, Berkeley, USA
Μεταπτυχιακό στις Διεθνείς Σχέσεις, The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, USA
Διδακτορικό στις Διεθνείς Σχέσεις, The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, USA
Διεθνής Πολιτική με έμφαση στην Ανατολική Μεσόγειο

ΥΦΑΝΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Καθηγητής
Πτυχίο, Τμήμα Νομικής, ΑΠΘ
Διδακτορικό στις Διεθνείς Σχέσεις, University of Bradford, UK
Διεθνείς Σχέσεις με έμφαση στις Σπουδές Ασφαλείας

ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Καθηγητής
Πτυχίο Νομικής, Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου III, Robert Schuman
Δίπλωμα αγγλικού δικαίου, London School of Economics
DEEA στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Κολλέγιο της Ευρώπης, Bruges
LLM στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Hughes Hall, Cambridge University
Doctorat στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου III, Robert Schuman
Post-doctoral Research Fellow, University of Michigan, Ann Arbor (MI)
Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Πολιτικές

ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πτυχίο Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Μεταπτυχιακός Τίτλος Σπουδών, Πανεπιστήμιο της Κολωνίας, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας
Διδάκτωρ Νομικής, Πανεπιστήμιο της Κολωνίας, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας
Ευρωπαϊκό Διοικητικό Δίκαιο και Ευρωπαϊκό Δίκαιο του Περιβάλλοντος

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ ΖΑΧΑΡΟΥΛΑ, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια *(εκκρεμεί ορκωμοσία)
Πτυχίο Θεολογικής Σχολής Εθνικού & Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα (M.Th.) στην Ιστορία και τη Φιλοσοφία των Θρησκειών, King's College, London
Διδακτορικό Δίπλωμα (Ph.D.) στις Πολιτικές Επιστήμες, Technische Universität Darmstadt
Συγκριτική & Διεθνής Πολιτική με Έμφαση σε Ζητήματα Ταυτοτήτων

ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής
Πτυχίο Οικονομικών Επιστημών, Σχολή Οικονομικών Επιστημών, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
M.A. στην Ευρωπαϊκή Οικονομία, Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών, Université libre de Bruxelles (ULB), Βέλγιο.
Διδακτορικό, Τμήμα Μεθοδολογίας & Ιστορίας της Επιστήμης, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
Δίπλωμα, Τμήμα Εμπορικών Ακολουθιών, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης.
Ευρωπαϊκή Οικονομία

ΣΥΡΙΓΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής (Αναστολή Καθηκόντων)
Πτυχίο Νομικής Σχολής Εθνικού & Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών
Διδακτορικό Δίπλωμα (Ph.D.) Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου, Παν/μιο Bristol
Διεθνές Δίκαιο – Εξωτερική Πολιτική

ΓΑΛΑΝΗ ΣΟΦΙΑ, Επίκουρη Καθηγήτρια (επί θητεία)
Πτυχίο Νομικής Σχολής Αθήνας, ΕΚΠΑ
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στο Δημόσιο Δίκαιο (LLM in Public Law), University of Bristol
Διδακτορικό Δίπλωμα (PhD), University of Bristol
Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο

ΚΟΥΡΤΕΛΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, Επίκουρος Καθηγητής (επί θητεία)
Πτυχίο στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα (MSc) στη Διεθνή Ανάπτυξη, London School of Economics and
Political Science *Ανάλυση Διεθνούς Πολιτικής και Στρατηγικές Σπουδές*
Διδακτορικό Δίπλωμα (Ph.D.) στη Διεθνή Πολιτική Οικονομία, King's College London
Ευρωπαϊκή Δημόσια Πολιτική

ΜΑΡΟΥΔΑ ΜΑΡΙΑ-ΝΤΑΝΙΕΛΛΑ, Επίκουρη Καθηγήτρια
Πτυχίο Νομικής Σχολής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
Diplome Erasmus, Leiden Rijksuniversiteit, Ολλανδία
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα ΠΜΣ Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Παντείου
Πανεπιστημίου
Διδακτορικό Δίπλωμα Διεθνούς Δικαίου, Τμήμα Διεθνών κι Ευρωπαϊκών Σπουδών
Παντείου Πανεπιστημίου
Διεθνές Δίκαιο – Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο

ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ, Επίκουρος Καθηγητής
Πτυχίο Τμήματος Οικονομικών Επιστημών, Παν/μιο Πειραιώς
M.A. Οικονομικών, Παν/μιο Καλιφόρνιας, Santa Barbara
Διδακτορικό Δίπλωμα Οικονομικών, Παν/μιο Καλιφόρνιας, Santa Barbara
Διεθνής Πολιτική Οικονομία

ΠΛΑΤΙΑΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, Επίκουρος Καθηγητής
Πτυχίο Πολιτικής Επιστήμης & Διεθνών Σπουδών (κατεύθυνση Διεθνών Σπουδών),
Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών
Ph.D. στην Πολιτική Επιστήμη, στο πεδίο της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, Πολιτικής
και Διακυβέρνησης, Πανεπιστήμιο της Βόννης (Rheinische Friedrich-Wilhelms-
Universität Bonn)
Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση για το Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

ΤΣΙΜΩΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Επίκουρος Καθηγητής (επί θητεία)
Πτυχίο, Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πάντειο Πανεπιστήμιο
Διδακτορικό στην Πολιτική και τις Διεθνείς Σπουδές, School of Oriental and African Stud-
ies, UK
Κινεζική Πολιτική

ΤΣΟΛΚΑ ΟΛΓΑ, Επίκουρη Καθηγήτρια
Πτυχίο από τη Νομικής Σχολής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Διδακτορικό δίπλωμα Νομικής από τη Νομική Σχολή του Albert-Ludwigs Universität της πόλης Freiburg/Br. της Γερμανίας Οικονομικό Ποινικό Δίκαιο, *Διεθνές και Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο*

ΔΗΜΑΔΑΜΑ ΖΕΦΗ ΕΔΙΠ (Αναστολή Καθηκόντων)
Πτυχίο Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα (M.Sc.) Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο
Διδακτορικό Δίπλωμα (Ph.D.) Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο (Υποτροφία ΙΚΥ)
Περιβαλλοντικές πολιτικές, ανάπτυξη διακυβέρνηση

ΚΑΠΟΥΛΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ (ΕΔΙΠ)

Ομότιμοι Καθηγητές

ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
Πτυχίο Νομικής Σχολής Εθνικού & Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών
Πτυχίο Δημόσιας Διοίκησης & Πολιτικών Επιστημών Εθνικού & Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών
Πτυχίο Φιλοσοφικής και Παιδαγωγικής Ψυχολογίας Εθνικού & Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών
D.E.A. Συγκριτικής Πολιτικής Παν/μίου Paris I- Σορβόννη
Διδακτορικό Δίπλωμα Πολιτικής Επιστήμης Παν/μίου Paris I - Σορβόννη
Πολιτικές Δυνάμεις – Ελληνική Πολιτική

ΠΑΣΣΑΣ ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ, Καθηγητής
Πτυχίο Πολιτικών Επιστημών και Διεθνών Σχέσεων του Ελεύθερου Πανεπιστημίου Βρυξελλών (ULB) (Distinction).
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα ειδίκευσης (Licence Speciale) στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου των Βρυξελλών (ULB) (Distinction).
Διδακτορικό Δίπλωμα, Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης της Παντείου ΑΣΠΕ (άριστα).
Θέματα Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, Δημόσια Πολιτική, Δημόσια Διοίκηση.

ΠΕΡΡΑΚΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ
Πτυχίο Νομικής Σχολής Εθνικού & Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών
Δίπλωμα του Ινστιτούτου Ανωτέρων Ευρωπαϊκών Σπουδών, Στρασβούργο
Δίπλωμα Διεθνούς και Συγκριτικού Δικαίου των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων του Διεθνούς Ινστιτούτου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Στρασβούργο
Διδάκτωρ Διεθνούς Δικαίου Νομικής Σχολής Δημοκρίτειου Παν/μίου Θράκης
Διεθνές Δίκαιο, Διεθνείς και Ευρωπαϊκοί Θεσμοί

ΠΕΤΡΙΝΙΩΤΗ ΞΑΝΘΗ
Bachelor of Arts, Πανεπιστήμιο Concordia, Μόντρεαλ
Master of Arts, Πανεπιστήμιο Carleton, Οττάβα
Διδακτορικό Δίπλωμα της Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών
Οικονομική της Εργασίας

ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

Πτυχίο Νομικής Σχολής Εθνικού & Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών
LL.B. (Cantab) Master στο Διεθνές Δίκαιο, Παν/μιο Cambridge
Διδακτορικό Δίπλωμα (Ph. D. Cantab), Παν/μιο Cambridge
Southern European Fellow of International Law, Νομική Σχολή, Παν/μιο Yale
Διεθνές Δίκαιο με έμφαση στο Διεθνές Δίκαιο του Περιβάλλοντος

ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Πτυχίο οικονομικών του 5^{ου} Τμήματος του Πανεπιστημίου της Σορβόνης (École des Hautes Etudes en Sciences Sociales)
Doctorat 3e Cycle στις οικονομικές Επιστήμες του Πανεπιστημίου της Σορβόνης (Θέμα Διατριβής: Διεθνές Εμπόριο και Συγκυρία)
Doctorat d' Etat στις Οικονομικές Επιστήμες του Πανεπιστημίου του Παρισιού II
Διακρατική και Πολυεθνική Οικονομική Ολοκλήρωση

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πτυχίο Νομικής Παν/μίου Γενεύης
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ινστιτούτου Ανωτάτων Διεθνών Σπουδών Γενεύης
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα (D.E.S.) Ανωτάτων Σπουδών Δημοσίου Δικαίου Παν/μίου Γενεύης
Διδακτορικό Δίπλωμα Τμήματος Νομικών Επιστημών Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσσαλονίκης
Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση

ΤΑΓΑΡΑΣ ΧΑΡΙΣΙΟΣ, Καθηγητής

- Πτυχίο Νομικής Σχολής Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσσαλονίκης
- Μεταπτυχιακό Δίπλωμα (Licence) Ευρωπαϊκού Δικαίου, Ελεύθερο Παν/μιο Βρυξελλών
- Διδακτορικό Δίπλωμα Νομικού Τμήματος Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Ευρωπαϊκό Δίκαιο – Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο

ΤΟΥΝΤΑ ΦΕΡΓΑΔΗ ΑΡΕΤΗ

Πτυχίο Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών
Διδακτορικό Δίπλωμα Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών
Ελληνική Διπλωματική Ιστορία με έμφαση στην περίοδο του Μεσοπολέμου

ΤΣΑΛΤΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Πτυχίο Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα (D.E.S.) Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου και Δικαίου της Ανάπτυξης, Παν/μιο Νίκαιας
Δίπλωμα Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Ανωτάτων Διεθνών Σπουδών, Παν/μιο Νίκαιας
Διδακτορικό Δίπλωμα (Doctorat d' Etat) στο Δίκαιο, Παν/μιο Νίκαιας
Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο με έμφαση στο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, στο Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης και στο Διεθνές Δίκαιο του Περιβάλλοντος

ΧΙΟΥ ΜΑΝΙΑΤΟΠΟΥΛΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑ

Πτυχίο Νομικής Σχολής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Διδακτορικό Δίπλωμα Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών
Διεθνείς και Ευρωπαϊκοί Θεσμοί

4.2. Διοικητικό Προσωπικό Γραμματέας του Τμήματος

Αικατερίνη Κιζίρογλου 210 920-1466

Ευαγγελία Τσιμιζηλή 210 920-1389

4.3. Γραφεία μελών ΔΕΠ και email

ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος ΙΔΙΣ c.arvanitopoulos@panteion.gr
Γκόφας Ανδρέας ΙΔΙΣ a.gofas@panteion.gr
Ευαγγελόπουλος Γεώργιος 31 g_evangelopoulos@panteion.gr
Καιρίδης Δημήτριος (Αναστολή Καθηκόντων από 7/7/19) keridis@panteion.gr
Κανελλοπούλου Μαρία-Νέδα 303 mkanellop@hotmail.co.uk
Κοππά Μαριλένα 305 mekoppa@panteion.gr
Μένγκ-Παπαντώνη Μαρία 317 ΕCECRIL mar.pantoni@panteion.gr
Λάβδας Κωνσταντίνος ΙΔΙΣ k.lavdas@panteion.gr
Παπάζογλου Χρήστος 311 cpapazog@gmail.com
Παπασωτηρίου Χαράλαμπος ΙΔΙ-
Shrapasot@panteion.gr
Στασινόπουλος Γεώργιος 311
gstas@panteion.gr
Υφαντής Κων/νος 314 kifantis@panteion.gr
Χατζόπουλος Βασίλειος 314
vasshatz@panteion.gr
Τριανταφύλλου Δημήτριος 314
d.triantaphyllou@panteion.gr

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Καραγεώργου Βασιλική 312 + ΜΕΡΙΕΛΛΑΝ
vkaragiorgou@yahoo.gr
Καραγιαννοπούλου Χαρά 305 charakara@panteion.gr
Παπαστάμου Ανδρέας 210
a.papastamou@panteion.gr
Συρίγος Ευάγγελος (Αναστολή Καθηκόντων από 7/7/19) angelos@syrigos.gr

ΕΠΙΚΟΥΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Γαλάνη Σοφία s.galani@panteion.gr
Κουρτέλης Χρήστος ch.kourtelis@panteion.gr
Μαρούδα Ντανιέλα Η4 ΕΚΕΚΔΑΑΔ
mar.marouda@panteion.gr Μαστρογιάννης Αναστάσιος
115 mastrotasos@panteion.gr Πλατιάς Χαράλαμπος 312 +
ΕΚΕΠΕΚ Ch.platias@panteion.gr Τσόλκα Όλγα 317
tsolkaolg@gmail.com

ΕΔΙΠ

Γ.Καπούλας gkapou@yahoo.gr

Ζ. Δημαδάμα Η4 zedimadama@yahoo.gr

5. ΠΜΣ «ΔΙΕΘΝΕΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»

5.1. Διοίκηση Προγράμματος

Διευθυντής: Καθηγητής Βασίλης Χατζόπουλος

Συντονιστική Επιτροπή Μέλη: Διευθυντής Π.Μ.Σ. Καθηγητής Β. Χατζόπουλος, Αν. Διευθύντρια Επικ. Καθηγήτρια Ο. Τσόλκα, Καθηγήτρια Μ. Μένγκ-Παπαντώνη, Αναπλ. Καθηγήτρια Β. Καραγεώργου, Επικ. Καθηγήτρια Μ. Μαρούδα.

5.2. Γενικά χαρακτηριστικά προγράμματος

Αντικείμενο και σκοπός του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (εφεξής «Π.Μ.Σ.») στο γνωστικό αντικείμενο του Διεθνούς & Ευρωπαϊκού Δικαίου και Διακυβέρνησης, είναι να συνδυάσει τη θεωρητική διδασκαλία με την εμπειρική μελέτη των διεθνών, ευρωπαϊκών και περιφερειακών θεμάτων, έτσι ώστε οι αποκτώντες τον μεταπτυχιακό τίτλο να είναι σε θέση να σταδιοδρομήσουν είτε ακαδημαϊκά, είτε ως στελέχη του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα.

Το ΠΜΣ απονέμει Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (Μ.Δ.Ε.) με τίτλο «Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Διακυβέρνηση», στις εξής ειδικεύσεις:

5.1.1. Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές

5.1.2. Δίκαιο και Πολιτική για το Περιβάλλον και την Ενέργεια

5.1.3. Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο και Πολιτική.

Το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στις ειδικεύσεις απονέμεται μετά την επιτυχή ολοκλήρωση δύο (2) διδακτικών εξαμήνων σπουδών και την επιτυχή υποστήριξη της προβλεπόμενης διπλωματικής εργασίας στο τέλος του τρίτου εξαμήνου. Το πρόγραμμα αρχίζει το χειμερινό εξάμηνο.

Στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών γίνονται δεκτοί πτυχιούχοι Τμημάτων των ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης της ημεδαπής ή αντίστοιχων ιδρυμάτων της αλλοδαπής. Οι προϋποθέσεις για να μπορεί κάποιος/α να κάνει αίτηση, η διαδικασία επιλογής και εισαγωγής και ο κανονισμός σπουδών του ΠΜΣ βρίσκονται αναρτημένα στο https://deps.panteion.gr/wp-content/uploads/2022/07/%CE%9A%CE%B1%CE%BD_%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%A0%CE

Για τη συμμετοχή στη διαδικασία επιλογής απαιτείται η κατάθεση αίτησης και των σχετικών δικαιολογητικών κατά τον μήνα Μάιο ή Ιούνιο στη Γραμματεία Τμήματος. Με απόφαση του Τμήματος προσδιορίζονται και δημοσιοποιούνται κάθε χρόνο η προκήρυξη για την υποβολή αιτήσεων και η προθεσμία υποβολής. Οι υποψήφιοι υποβάλλουν υποψηφιότητα μόνον σε ένα ΠΜΣ του Τμήματος και σε περίπτωση ΠΜΣ με περισσότερες ειδικεύσεις, μόνον σε μία ειδίκευση.

Για τη συμμετοχή στη διαδικασία επιλογής απαιτείται η κατάθεση της σχετικής αίτησης και των πιο πάνω δικαιολογητικών κατά τον μήνα Μάιο ή Ιούνιο, κατόπιν προκήρυξης στη Γραμματεία Τμήματος.

5.3. Πρόγραμμα Σπουδών

Σε κάθε εξάμηνο οι μεταπτυχιακοί φοιτητές παρακολουθούν τέσσερα μαθήματα. Η παρακολούθηση των μαθημάτων είναι υποχρεωτική. Σε κάθε μάθημα αντιστοιχούν 7,5 ECTS ενώ για τη διπλωματική εργασία αντιστοιχούν 30 ECTS. Οι εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας είναι τρεις (3) για κάθε μάθημα. Επιτρέπονται μόνο μέχρι δύο απουσίες σε κάθε μάθημα που θα δικαιολογούνται για ιατρικούς ή άλλους σοβαρούς λόγους. Την απόφαση περί του δικαιολογημένου ή μη των απουσιών λαμβάνει η Συντονιστική Επιτροπή με πρόταση του Διευθυντή. Η διδασκαλία και εξέταση των μαθημάτων γίνεται στην ελληνική γλώσσα, χωρίς να αποκλείεται η διδασκαλία και εξέταση ορισμένων μαθημάτων στην αγγλική γλώσσα. Η αξιολόγηση των μεταπτυχιακών φοιτητών γίνεται με βαθμολογική κλίμακα από το 0 μέχρι το 10 με βάση το 5 ενδεχομένως με χρήση δεκαδικών. Για την λήψη του Μεταπτυχιακού Διπλώματος απαιτείται η επιτυχής εκπόνηση και υποστήριξη διπλωματικής εργασίας (dissertation), η έκταση της οποίας θα πρέπει να είναι από 12.000 έως 15.000 λέξεις, συμπεριλαμβανομένης της βιβλιογραφίας αλλά εκτός των τυχόν παραρτημάτων.

Ο Κανονισμός του ΠΜΣ ορίζει τις προδιαγραφές των διπλωματικών εργασιών, το χρονοδιάγραμμα εκπόνησης και υποστήριξής τους και τον τρόπο αξιολόγησής τους. Προϋπόθεση για την υποβολή της διπλωματικής εργασίας είναι η επιτυχής εξέταση σε όλα τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών.

Η Συντονιστική Επιτροπή αποφασίζει την αποδοχή ή μη της πρότασης, καθώς και για τον ορισμό του επιβλέποντος. Η Συντονιστική Επιτροπή δύναται να εγκρίνει και πρόταση για εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας στην αγγλική ή στην γαλλική γλώσσα. Στους σπουδαστές που ολοκλήρωσαν επιτυχώς τις εξετάσεις και δεν υποβάλλουν διπλωματική εργασία είτε η εργασία απορρίπτεται, χορηγείται βεβαίωση μεταπτυχιακών σπουδών.

Επαγγελματικές προοπτικές

Η ειδίκευση «Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές» αποβλέπει στην προετοιμασία στελεχών για τη Διπλωματική Υπηρεσία, την πολιτιστική και την οικονομική διπλωματία, εμπειρογνομόνων σε θέματα Διεθνούς Δικαίου, Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και στελεχών Διεθνών Οργανισμών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Η ειδίκευση «Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο και Πολιτική» αποβλέπει στην προετοιμασία ειδικού επιστημονικού προσωπικού για το Δημόσιο και τα Επιμελητήρια, στελεχών Ευρωπαϊκών Οργανισμών, στελεχών για εταιρείες συμβούλων σε θέματα ευρωπαϊκής διακυβέρνησης, εφαρμογής κοινοτικών πολιτικών στην Ελλάδα κ.λπ.

Η ειδίκευση «Διεθνές Δίκαιο για το Περιβάλλον & την Ενέργεια» αποβλέπει στην προετοιμασία ειδικού επιστημονικού προσωπικού για το Δημόσιο, συμπεριλαμβανομένης και της περιβαλλοντικής διπλωματίας, καθώς και στελεχών Διεθνών Οργανισμών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων σε θέματα περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

5.3.1. ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ & ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Α ΕΞΑΜΗΝΟ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κ.Μ.	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ	ECTS	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ/ΕΒΔ.
12M030	Ειδικά θέματα Διεθνούς Δικαίου: Ζητήματα χρήσης βίας & συλλογική ασφάλεια	Μ. Μαρούδα Σ. Γαλάνη	7,5	3
12M068	Επίλυση Διαφορών & διεθνής δικαιοσύνη – από τις πολιτικές/διπλωματικές στις νομικές/δικαστικές μεθόδους επίλυσης διαφορών	Στ. Περράκης Μ. Μαρούδα	7,5	3
12M086	Διεθνές δίκαιο και Ασφάλεια	Σ. Γαλάνη Μ. Μαρούδα	7,5	3
12M138	Σύγχρονα ζητήματα Διεθνούς Δικαίου & Διπλωματίας	Β. Χατζόπουλος Π. Τσακαρέστου Π. Βατικιώτης Μ. Μαρούδα	7,5	3

Β ΕΞΑΜΗΝΟ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

12M154	Δίκαιο & πολιτικές των δικαιωμάτων του ανθρώπου & μειονοτήτων	Μ. Μαρούδα	7,5	3
12M155	Εξωτερική πολιτική & διεθνές δίκαιο II	Κ. Υφαντής Δ. Τριανταφύλλου	7,5	3

ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ (ΕΠΙΛΕΓΟΝΤΑΙ ΑΠΟ 1-2)

12M115	Διεθνές Ποινικό Δίκαιο	Μ. Μαρούδα Ο. Τσόλκα	7,5	3
12M156	Από την πολιτική προστασία στην Ανθρωπιστική δράση στην Ευρώπη και τον κόσμο (σε συνεργασία με το ΠΜΣ Ιατρικής Σχολής	Συντονίστρια: Μ. Μαρούδα	7,5	3

	ΕΚΠΑ «Διεθνής Ιατρική – Ιατρική Καταστροφών»)			
ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΕΙΣ (ΕΠΙΛΕΓΕΤΑΙ 1 ΜΑΘΗΜΑ)				
12M09 3	Διεθνές Δίκαιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης	Γ. Τσάλτας	7,5	3
Γ ΕΞΑΜΗΝΟ				
12M20 7	Διπλωματική εργασία		30	

5.3.2. ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Α ΕΞΑΜΗΝΟ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κ.Μ.	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕ Σ	ECT S	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ/ ΕΒΔ.
12M12 1	Ευρωπαϊκή Δημόσια Πολιτική I: Διαμόρφωση πολιτικής	Α. Πασσάς Χ. Πλατιάς Χρ. Κουρτέλης	7,5	3
12M15 1	Στοιχεία ευρωπαϊκού συνταγματικού δικαίου	Ν. Κανελλοπούλου Β. Χατζόπουλος	7,5	3
12M15 0	Βασικές έννοιες & θεσμοί του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου	Ο. Τσόλκα	7,5	3
12M15 2	Δικαστική προστασία & αρχή της δίκαιης δίκης στον ευρωπαϊκό χώρο	Ο. Τσόλκα Δ. Γιαννουλόπουλος (καθ. University of London)	7,5	3
Β ΕΞΑΜΗΝΟ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ				
12M13 0	Ευρωπαϊκή Δημόσια Πολιτική II: Υλοποίηση Πολιτικής	Α. Πασσάς Δ. Δημητρακόπουλος Χρ. Κουρτέλης	7,5	3
12M16 0	Αμοιβαία αναγνώριση ποινικών αποφάσεων &	Ο. Τσόλκα Δ. Γιαννουλόπουλος (καθ. University	7,5	3

	ποινικό Δικονομικό δίκαιο της ΕΕ		of London)		
12M16 1	Εγκλήματα σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ. Ουσιαστική και δικονομική προσέγγιση		Ο. Τσόλκα	7,5	3
12M15 9	Δίκαιο των Ευρωπαϊκών εγκλημάτων. Ουσιαστική & δικονομική προσέγγιση		Ν. Λίβος (Επ. Καθ. ΕΚΠΑ-Νομική) Ι. Αναστασοπούλου (ΕΚΠΑ)	7,5	3
Σε αντικατάσταση ενός εκ των προσφερόμενων μαθημάτων του εν λόγω εξαμήνου, οι φοιτητές έχουν δικαίωμα επιλογής ενός μαθήματος από τις άλλες ειδικεύσεις του ΠΜΣ.					
Γ ΕΞΑΜΗΝΟ					
12M20 7	Διπλωματική εργασία			30	

5.3.3. ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΚΑΙΟ & ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Α ΕΞΑΜΗΝΟ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κ.Μ.	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ	ECT S	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ/ ΕΒΔ.
12M14 7	Δίκαιο της αγοράς της ενέργειας στην ΕΕ	Μ. Μένγκ-Παπαντώνη	7,5	3
12M14 9	Οικονομικά του περιβάλλοντος & της ενέργειας	Μπίθας (ΤΟΠΑ)	7,5	3
12M13 9	Διεθνές & Ενωσιακό Δίκαιο του Περιβάλλοντος	Β. Καραγεώργου	7,5	3
12M14 8	Πολιτική της ΕΕ για το περιβάλλον & την Ενέργεια. Διαμόρφωση & υλοποίηση πολιτικής	Χ. Πλατιάς	7,5	3
Β ΕΞΑΜΗΝΟ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ				

12M15 8	Διεθνείς & Ευρωπαϊκές διαστάσεις του δικαίου της ενέργειας	Μ. Μένγκ - Παπαντώνη	7,5	3
12M15 7	Δίκαιο, Πολιτική & Διακυβέρνηση για την Κλιματική Αλλαγή	Β. Καραγεώργου Χ. Πλατιάς	7,5	3
Β ΕΞΑΜΗΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ (ΕΠΙΛΕΓΟΝΤΑΙΤΑΙ 2)				
12M09 3	Διεθνές Δίκαιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης	Γ. Τσάλτας	7,5	3
12M16 4	Δίκαιο χωροταξίας και πολεοδομίας	Δρ. Α. Παπαπετρόπουλος	7,5	3
12M16 5	Ευρωπαϊκό Δίκαιο ανταγωνισμού για την ενέργεια και το περιβάλλον	Δρ. Α. Μωραΐτη	7,5	3
Γ ΕΞΑΜΗΝΟ				
12M20 7	Διπλωματική εργασία		30	

5.4. Περιγραφές μαθημάτων

Ειδικά Θέματα Διεθνούς Δικαίου: ζητήματα χρήσης βίας και συλλογικής ασφάλειας

Επιχειρείται μια εξοικείωση του φοιτητή με την ιστορική αναδρομή της απαγόρευσης στη χρήση βίας (από την περίοδο της Κοινωνίας των Εθνών, το Σύμφωνο Briand Kellogg και τις διεργασίες που οδήγησαν στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Παράλληλα αναλύονται οι σύγχρονες εξελίξεις αμέσως μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, την 11^η Σεπτεμβρίου τις τρομοκρατικές επιθέσεις στο Παρίδι το 2015 τον πόλεμο κατά του ISIS, τον επιθετικό πόλεμο Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και Ισραήλ κατά Χαμάς στα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά Εδάφη. Αναλύονται όλες οι διαστάσεις διατήρησης και αποκατάστασης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας μέσα από περιπτώσιολογία καθώς και ανάλυση σχετικής νομολογίας του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης.

Επίλυση διεθνών διαφορών και διεθνής δικαιοσύνη - από τις πολιτικές/διπλωματικές στις νομικές/δικαστικές μεθόδους επίλυσης διαφορών

Η θεματική του μαθήματος αφορά μια σύνθετη προσέγγιση μιας από τις πλέον σημαντικές εξελίξεις στο Διεθνές Δίκαιο και τη διεθνή δικαιοταξία: τη Διεθνή Δικαιοσύνη. Παράλληλα, αναλύονται όλες οι μέθοδοι μέσω των οποίων τα κράτη είναι ενδεχόμενο να λύσουν τις διαφορές τους ή στις οποίες μπορούν να προστρέξουν αυτοτελώς ως εξής: α) Διαπραγμάτευση β) Έρευνα γ) Διαμεσολάβηση δ) Συνδιαλλαγή ε) Διαιτησία στ) Δικαστικός διακανονισμός ζ) Προσφυγή σε περιφερειακές οργανώσεις η) άλλα ειρηνικά μέσα της επιλογής των ενδιαφερομένων μερών. Οι φοιτητές μαθαίνουν και κατανοούν τις βασικές αρχές λειτουργίας και τα κύρια χαρακτηριστικά του συστήματος της επίλυσης διεθνών διαφορών και της διεθνούς δικαιοσύνης μέσα από την ιστορική διαδρομή και την εξελικτική πορεία ανάπτυξής της στον 21^ο αιώνα. Στο πλαίσιο αυτό γνωρίζουν σε βάθος την ανάδυση και διάδραση διπλωματικών μεθόδων επίλυσης, αλλά και λειτουργίας των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων καθώς και το θεσμό της διαιτησίας. Μέσα από την εφαρμογή συγκριτικής προσέγγισης, κατανοούν μια από τις σημαντικότερες λειτουργίες της κρατικής συναίνεσης μέσα από την ανάλυση των διαφορετικών μορφών, εκδήλωσης συναίνεσης, αλλά και τη γνωμοδοτική αρμοδιότητα των δικαστηρίων, τις προδικαστικές ενστάσεις, τα προσωρινά μέτρα, και την ισχύ κι εκτέλεση των αποφάσεων των εν λόγω δικαιοδοτικών οργάνων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο έργο των δικαστηρίων, μέσα από ειδικά σεμινάρια που αναλαμβάνουν οι φοιτητές, στα οποία περιλαμβάνονται και υποθέσεις με διάδικο την Ελλάδα, ή υποθέσεις ελληνικού ενδιαφέροντος.

Ειδικά θέματα διεθνούς δικαίου και ασφάλειας

Το μάθημα περιλαμβάνει ανάλυση θεμάτων διεθνούς δικαίου, εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας, προκειμένου οι φοιτητές να είναι εξοικειωμένοι με θέματα ασφάλειας, τα οποία θα μπορούν να προσεγγίζουν και να αναλύουν υπό το πρίσμα του διεθνούς δικαίου. Περιλαμβάνει ανάλυση βασικών εννοιών και όρων του διεθνούς δικαίου, όπως αποτυπώνονται σε σημαντικά νομικά κείμενα και διεθνή νομολογία. Αναλύονται ζητήματα θαλάσσιας ασφάλειας στις ελληνικές θάλασσες και στη Μεσόγειο και τις θέσεις της Ελλάδας στα ζητήματα αυτά. Επιπλέον παρουσιάζονται οι σημαντικές

εξελίξεις στη διεθνή ασφάλεια, όπως η θαλάσσια ασφάλεια, η κυβερνοασφάλεια, και η διαστημική ασφάλεια, και πώς αυτά επηρεάζουν την Ελλάδα και την ασφάλειά της. Στόχος οι φοιτητές να γνωρίζουν και να είναι σε θέση να ερμηνεύουν τις θέσεις/διεκδικήσεις της Ελλάδας αναφορικά με την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου στην επικράτειά της. Ακόμη οι φοιτητές ενθαρρύνονται να αναπτύσουν την δική τους κριτική στάση αναφορικά με σημαντικά εθνικά ζητήματα, όπως τα ελληνοτουρκικά και το Κυπριακό σε όλες τις διαστάσεις τους.

Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Διεθνές Δίκαιο

Στόχος του μαθήματος είναι η σε βάθος ανάλυση των διεθνών σχέσεων της Ελλάδας, από την Μεταπολίτευση ως σήμερα, με έμφαση στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ελληνική εξωτερική πολιτική και η ελληνική πολιτική ασφάλειας διαχρονικά στα περιφερειακά υποσυστήματα της Ανατολικής Μεσογείου και των Βαλκανίων. Η συζήτηση επιχειρεί να αναδείξει και να αναλύσει σε βάθος τις παραμέτρους που διαμόρφωσαν και διαμορφώνουν τις βασικές προτιμήσεις και επιλογές της Ελλάδος στο δεδομένο γεωπολιτικό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα εξετάζονται: Ο ρόλος του ξένου παράγοντα, οι εσωτερικές και εξωτερικές μεταβλητές στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής, η θέση της Ελλάδας μεταξύ Ανατολής και Δύσης και η συμμετοχή της στους ευρω-ατλαντικούς θεσμούς, ο ρόλος περιφερειακών και εξωπεριφερειακών παραγόντων, όπως οι ΗΠΑ, η Τουρκία, η Ρωσία και η Κίνα.

Σύγχρονα θέματα διεθνούς δικαίου και διπλωματίας

Το Μάθημα διδάσκεται σε συνεργασία με συναδέλφους του Τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου και περιλαμβάνει σύγχρονες θεματικές διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου και διπλωματίας και ειδικότερα ζητήματα Ψηφιακής Διπλωματίας, Ειρηνευτικής δημοσιογραφίας και συνηγορίας, Τεχνητής νοημοσύνης – Κυβερνοχώρου και μεσολάβησης προς επίλυση διαφορών. Η διδασκαλία περιλαμβάνει νέα μεθοδολογικά εργαλεία εκπαίδευσης, όπως παρακολούθηση tweet accounts, μέσω νέων εργαλείων όπως το World Cafe, Creative+ Hachathons περί των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και Επίλυσης Διεθνών Ζητημάτων .

Οι συμμετέχοντες ολοκληρώνοντας επιτυχώς το μάθημα αποκτούν και μπορούν να αποδείξουν γνώση, κατανόηση και εξοικείωση με την μελέτη βιβλιογραφίας που αφορά την ιστορία και τις αρχές της δημόσιας διπλωματίας, του κυβερνοχώρου, της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας και της διπλωματίας με σύγχρονα ψηφιακά μέσα. Ακόμη, τους στόχους, προκλήσεις, ή και τα εμπόδια, την κριτική περί χρήσης νέων μέσων στην διπλωματία και την δημοσιογραφία.

Δίκαιο και Πολιτικές των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Μειονοτήτων / Έδρα Jean Monnet

Το μάθημα αυτό αναλύει τη θεσμική αρχιτεκτονική του τομέα και τα διαφορετικά πλαίσια στα οποία η γλώσσα του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χρησιμοποιείται στην πράξη. Αντλώντας στοιχεία από σύγχρονες μελέτες περιπτώσεων και θέματα που αφορούν την Ελλάδα, όπως το άσυλο και η μετανάστευση, οι μειονότητες, οι ευάλωτες ομάδες και οι διακρίσεις, καλεί τους φοιτητές να σκεφτούν κριτικά για την αξία και τα όρια του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως λεξιλόγιο για την αντιμετώπιση διαφόρων κοινωνικών προκλήσεων.

Με την ολοκλήρωση του μαθήματος, οι φοιτητές θα είναι εξοικειωμένοι με τα ζητήμα-

τα και τις προκλήσεις του δικαίου και της πολιτικής στους τομείς των διεθνών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της προστασίας των μειονοτήτων, καθώς και με τη διαχείριση του ασύλου και των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα, την Ευρώπη και τον κόσμο.

Διεθνές Ποινικό Δίκαιο

Στόχος του μαθήματος είναι η προσέγγιση του Διεθνούς Ποινικού Δικαίου μέσα από μία διττή οπτική, αφενός του διεθνούς ποινικού δικαίου ως τμήματος του δημοσίου διεθνούς δικαίου κι αφετέρου της εξέτασης του μέσα από τις γενικές αρχές, τη θεωρία και τις εφαρμογές του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, του δικαίου δικαιωμάτων του ανθρώπου και βεβαίως του ποινικού δικαίου και δικονομίας σε διεθνές επίπεδο. Δίνεται έμφαση στην ανάλυση της νομολογίας διεθνών ποινικών δικαστηρίων, μέσα από το δίπολο κράτος –κυριαρχία, αλλά και την λειτουργία της διεθνούς ποινικής δικαιοσύνης προς αντιμετώπιση του ατιμώρητου, οι συγκρούσεις ανάμεσα στην ειρήνη και την δικαιοσύνη, πάντοτε με αναφορά στα δικαιώματα του κατηγορουμένου, και κυρίως το δικαίωμά του σε μια δίκαιη δίκη, ακόμη και αν οι κατηγορίες που τον αφορούν συνιστούν κατάφωρες και μαζικές παραβιάσεις υποχρεώσεων *erga omnes*. Στο πλαίσιο του μαθήματος οργανώνεται μια εικονική δίκη ενώπιον του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της Έδρας UNESCO Ανθρώπινα Δικαιώματα, Δημοκρατία και Ειρήνη, ενώ φοιτητές έχουν πάρει μέρος και σε διεθνείς εικονικές δίκες, όπως αυτήν που διοργανώνεται στη Νυρεμβέργη. Το μάθημα παρακολουθούν φοιτητές και από την Κατεύθυνση Ευρωπαϊκού Ποινικού Δικαίου.

Από την πολιτική προστασία στην ανθρωπιστική δράση στην Ευρώπη και τον Κόσμο

Πρόκειται για δυο Εντατικά Σεμινάρια των 18 ωρών (modules) στη διάρκεια των οποίων οι φοιτητές διδάσκονται τα περί του ανθρωπιστικού Χώρου και συγκεκριμένα ζητήματα Διεθνούς δικαίου και ανθρωπιστικά πρότυπα (IHL, Sphere), τον σχεδιασμό και την χρηματοδότηση ανταπόκρισης σε κρίσεις /καταστροφές, ενώ αναλύονται πολύπλοκες ανθρωπιστικές κρίσεις όπως το 2023/4 Γάζα, Ουκρανία, Μαρόκο, Μεξικό, Λιβύη και η ανταπόκριση της διεθνούς κοινότητας σε αυτές. Πιο συγκεκριμένα τα Σεμινάρια περιλαμβάνουν συνεργασίες με τις Έδρες Jean Monnet και UNESCO. Το πρώτο οργανώνεται ως συνέχεια της συνεργασίας της Έδρας Jean Monnet CIPROHA (Μαρούδα) <https://ciproha.panteion.gr/index.php/en/> με την Έδρα JEAN MONNET MEDAID (Πικουλή) του ΠΜΣ Διεθνής Ιατρική, Ιατρική Καταστροφών, Ανθρωπιστική Ιατρική (για ζητήματα ανθρωπιστικής δράσης, κράτηση, βασανιστήρια και σχετική προσομοίωση /hands on) που διοργανώνεται τον Φεβρουάριο κάθε έτους. Το δεύτερο διοργανώνεται στο πλαίσιο της Έδρας UNESCO Human Rights, Democracy and Peace, (Κάτοχος Μαρούδα) που ανανεώθηκε και διεύρυνε πεδία μελέτης το 2023 για μια πενταετία, πάνω σε ένα ζήτημα αιχμής Δικαιωμάτων, Δημοκρατίας, Ειρήνης. Μια από τις διαστάσεις της Μελέτης αφορά και την Τεχνητή Νοημοσύνη και τα δικαιώματα την δημοκρατία και την ειρήνη, αντικείμενο που θα μελετηθεί το 2024. (Τα προηγούμενα έτη περιέλαβε διαλέξεις για το Πρόγραμμα Sphere, Ανθρωπιστική Μεσολάβηση και Ειρήνη, Φυσικές Καταστροφές και προστασία προσώπων κ.α.). Μήνας διοργάνωσης Μάιος.

Διεθνές δίκαιο της βιώσιμης ανάπτυξης

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η εξέλιξη του αναπτυξιακού φαινομένου και η σύγ-

χρονη θεώρησή του ως βιώσιμη-αιετόφορος ανάπτυξη υπό το πρίσμα του διεθνούς δικαίου και του Τρίτου Κόσμου. Οι βασικές θεματικές ενότητες περιλαμβάνουν

- Το αποικιοκρατικό σύστημα και η Θεωρία της Εξαρτημένης Ανάπτυξης
- Ανισότητες και οικονομική ανάπτυξη στις χώρες του αναπτυσσόμενου Νότου
- Το Δικαίωμα στην Ανάπτυξη
- Διεθνές Δίκαιο και Αναπτυσσόμενες χώρες. Εξέλιξη και διαμόρφωση του Διεθνούς Δικαίου της Ανάπτυξης
- Διεθνής Αναπτυξιακή Διακυβέρνηση και Περιφερειακή Οργάνωση Τρίτου Κόσμου
- Νέες προσεγγίσεις για την ανάπτυξη. Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Δίκαιο Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού

Το μάθημα αποσκοπεί στο να παράσχει στους μεταπτυχιακούς φοιτητές και φοιτήτριες ένα πλαίσιο γνώσεων την εξέλιξη και το κανονιστικό περιεχόμενο του θεσμικού πλαισίου για το χωροταξικό και τον πολεοδομικό σχεδιασμό. Επιπροσθέτως, το μάθημα παρέχει γνώσεις σε σχέση με την ανάπτυξη και εξέλιξη της νομολογίας για τα θέματα αυτά καθώς και δυνατότητα συγκριτικής αξιολόγησης των εξελίξεων του θεσμικού πλαισίου για το χωροταξικό και τον πολεοδομικό σχεδιασμό στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές έννομες τάξεις, με έμφαση στη γαλλική και την γερμανική. Στο πλαίσιο αυτό, αναλύονται οι πηγές του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Δικαίου (Σύνταγμα, Νομοθεσία) και η επιρροή του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου σ' αυτές, οι αρμοδιότητες του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού σε εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο, τα είδη, το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά των Χωροταξικών και Πολεοδομικών Σχεδίων, οι ειδικές κατηγορίες χωρικών σχεδίων, καθώς και τα μέσα και οι μηχανισμοί εφαρμογής του πολεοδομικού σχεδιασμού. Επιπροσθέτως, αναλύονται οι βασικοί κανόνες του Δικαίου της Δόμησης και η σχέση τους με την περιβαλλοντική νομοθεσία. Κατά την εξέταση των ανωτέρω θεμάτων λαμβάνεται υπόψη και η σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Διεθνές και ενωσιακό δίκαιο του περιβάλλοντος

Βασικός στόχος του μαθήματος είναι να εξετάσει την εξέλιξη και διαμόρφωση του Διεθνούς και του Ενωσιακού Δικαίου υπό το πρίσμα της θεωρητικής και νομολογιακής επεξεργασίας των σχετικών κανονιστικών προβλέψεων, προκειμένου να παράσχει στους μεταπτυχιακούς φοιτητές και φοιτήτριες την δυνατότητα να αποκτήσουν ένα βασικό πλαίσιο γνώσεων στα εν λόγω πεδία. Επιπροσθέτως, αποσκοπεί στο να παράσχει στους μεταπτυχιακούς φοιτητές και φοιτήτριες τη δυνατότητα συγκριτικής αξιολόγησης των εξελίξεων στο διεθνές δίκαιο περιβάλλοντος με αυτές στο ενωσιακό δίκαιο περιβάλλοντος και τη διαπίστωση των παρατηρούμενων διαφορών. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζεται καταρχάς η εξελικτική πορεία και διαμόρφωση του Διεθνούς Δικαίου Περιβάλλοντος, οι πηγές του με έμφαση στην ανάλυση της δομής των Πολυμερών Περιβαλλοντικών Συμφωνιών, οι αρχές του και κάποιες ειδικές θεματικές, όπως το πλαίσιο για την προστασία της βιοποικιλότητας και την προστασία και διαχείριση των διασυνοριακών υδάτων. Στη συνέχεια, εξετάζεται η εξελικτική διαμόρφωση του ενωσιακού δικαίου περιβάλλοντος ως κλάδου του Ενωσιακού Δικαίου, η σχετική αρμοδιότητα της Ένωσης, οι βασικές ρυθμίσεις του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου, στις οποίες κατοχυρώνονται οι στόχοι και οι αρχές του εν λόγω κλάδου και η διαδικασία που κινείται σε περίπτωση παραβίασης. Τέλος, εξετάζονται ορισμένες ειδικές θεματικές, όπως τα περιβαλλοντικά διαδικαστικά δικαιώματα, το εργαλείο της Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και το νομοθετικό πλαίσιο για την

προστασία της φύσης και την προστασία και διαχείριση των υδάτων.

Πολιτική της ΕΕ για το περιβάλλον και την ενέργεια. Διαμόρφωση και υλοποίηση πολιτικής

Το μάθημα αποσκοπεί στην εισαγωγή των φοιτητριών και των φοιτητών στα ζητήματα του περιβάλλοντος και της ενέργειας, καθώς επίσης στην εξοικείωσή τους με το σύστημα της ΕΕ και την ιδιαίτερη φύση της πολιτικής της ΕΕ, εστιάζοντας στα εν λόγω πεδία. Αναδεικνύει με αυτό τον τρόπο δύο νευραλγικούς τομείς πολιτικής της ΕΕ, ενώ εμβαθύνει στη μεταξύ τους σχέση. Ειδικότερα, στοχεύει στη γνώση και κατανόηση των θεσμικών, οργανωτικών και λειτουργικών χαρακτηριστικών και στοιχείων της πολιτικής, της διαμόρφωσης της ατζέντας, των στρατηγικών επιλογών και των περιεχομένων, όπως προκύπτουν στη βάση ενός ευρύτερου σχεδιασμού και γενικότερων οραματικών πρωτοβουλιών, επιμέρους σχεδιασμών και προγραμματικών πλαισίων, αλλά επίσης των διαδικασιών, των μέσων και των εργαλείων που αξιοποιούνται στους τομείς αυτούς. Η ανάλυση επικεντρώνεται σε μια συστηματική εξέταση βασικών εννοιών και στοιχείων πολιτικής και διακυβέρνησης, ενώ επιδιώκεται η συζήτηση επίκαιρων εξελίξεων στην ΕΕ, που συνδέονται με το αντικείμενο του μαθήματος και παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Εξάλλου, στη βάση επιλεγμένων παραδειγμάτων, αναδεικνύονται και αναλύονται η διαμόρφωση και η υλοποίηση πολιτικής στο επίπεδο της Ένωσης στα συγκεκριμένα πεδία στην πράξη. Το μάθημα ενθαρρύνει μια ολιστική οπτική και μια διεπιστημονική, κατά το δυνατό, προσέγγιση των ζητημάτων, που προσιδιάζει στη σύνθετη φύση και τα χαρακτηριστικά τους, όπως άλλωστε στη συνολική και ολοκληρωμένη θεώρηση που απαιτεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Η βασική οπτική του μαθήματος εντάσσεται ωστόσο στον επιστημονικό κλάδο της πολιτικής επιστήμης και συγκεκριμένα το γνωστικό πεδίο της ευρωπαϊκής δημόσιας πολιτικής και αξιοποιεί σχετικά εργαλεία.

Δίκαιο της αγοράς της ενέργειας στην ΕΕ

Στόχος του μαθήματος είναι η εξέταση του δικαίου της ΕΕ για την αγορά της ενέργειας. Προς τούτο, μετά από μια γενική επισκόπηση της εξελικτικής πορείας του δικαίου της ενέργειας στην ΕΕ, αναλύεται το δίκαιο της εσωτερικής αγοράς της ενέργειας, το ρυθμιστικό πλαίσιο για την ενέργεια, καθώς και τα μέτρα για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης που ξέσπασε μετά την πανδημία και τον πόλεμο εναντίον της Ουκρανίας.

Ειδικότερα παρουσιάζονται οι ακόλουθες θεματικές στις διαλέξεις του μαθήματος:

1. Δίκαιο για την εσωτερική αγορά της ενέργειας.
2. Εξελικτική πορεία της απελευθέρωσης στους διάφορους τομείς της ενέργειας
3. Ζητήματα συντρέχουσας αρμοδιότητας (Ένωσης – κρατών μελών, ACER-εθνικές ανεξάρτητες αρχές)
4. Ζητήματα ρύθμισης για την ενέργεια (unbundling, ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού, υποδομές, υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος)
5. Δίκαιο του ανταγωνισμού – κρατικές ενισχύσεις
6. Το δευτερογενές δίκαιο για την αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας
7. Το δευτερογενές δίκαιο για την αγορά φυσικού αερίου
8. Το δίκαιο για τις ΑΠΕ
9. Μέτρα για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης: Προβληματική, αναφύοντα ζητήματα

Οικονομικά του περιβάλλοντος και της ενέργειας

Το μάθημα στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών με τα εργαλεία και τις μεθόδους της οικονομικής επιστήμης στην εφαρμογή περιβαλλοντικής και ενεργειακής πολιτικής, στην οικονομική αξιολόγηση του περιβάλλοντος, στη βέλτιστη διαχείριση των φυσικών πόρων και στην αντιμετώπιση/επίλυση βασικών περιβαλλοντικών προβλημάτων. Τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος είναι:

- Να κατανοήσουν τη σχέση οικονομίας και κλιματικής αλλαγής.
- Να κατανοήσουν και να προτείνουν την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής.
- Να κατανοήσουν και να εφαρμόσουν τις διάφορες μεθόδους οικονομικής αποτίμησης του περιβάλλοντος.
- Να έχουν κατανοήσει τα θεωρητικά μοντέλα που σχετίζονται με τη διαχείριση των φυσικών πόρων.
- Να έχει κατανοήσει την οικονομική διάσταση συγκεκριμένων βασικών περιβαλλοντικών ζητημάτων και παγκόσμιων προβλημάτων.
- Να έχουν κατανοήσει τα βασικά στοιχεία του ενεργειακού συστήματος και τη σύνδεση της ενέργειας με την κλιματική αλλαγή.
- Να έχουν κατανοήσει τις βασικές αρχές που διέπουν την ενεργειακή πολιτική στην ΕΕ με βάση τους διάφορους μηχανισμούς που υπάρχουν.
- Να έχουν κατανοήσει τη σχέση Ενέργειας-Περιβάλλοντος-Οικονομίας ως ενιαίο σύστημα.

Δίκαιο, Πολιτική και Διακυβέρνηση για την κλιματική αλλαγή

Βασικός στόχος του μαθήματος είναι να εξετάσει, σε διεθνές και ενωσιακό επίπεδο, το δίκαιο, τις πολιτικές και τα χαρακτηριστικά της διακυβέρνησης στο πεδίο της κλιματικής αλλαγής, που αποτελεί το σημαντικότερο περιβαλλοντικό ζήτημα που αντιμετωπίζει στην παρούσα φάση ο πλανήτης μας. Βασική επιδίωξη συνιστά η διεπιστημονική προσέγγιση και η συμπληρωματικότητα των επιστημονικών πειθαρχιών στην κατανόηση της πολύπλευρης και σύνθετης φύσης του φαινομένου, των σύγχρονων αναγκαιοτήτων και των προσπαθειών που καταβάλλονται. Στο πλαίσιο εξετάζονται από την πλευρά της πολιτικής επιστήμης τα χαρακτηριστικά και οι προκλήσεις πολιτικής και διακυβέρνησης στο πεδίο της κλιματικής αλλαγής, η εξέλιξη και διαμόρφωση της διεθνούς κλιματικής πολιτικής και διακυβέρνησης και η εσωτερική και εξωτερική διάσταση της πολιτικής και των στρατηγικών της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή. Περαιτέρω, από την πλευρά της νομικής επιστήμης εξετάζονται οι βασικοί ρυθμιστικοί άξονες (μετριασμός, προσαρμογή, ζημίες και απώλεια) η σταδιακή διαμόρφωση του διεθνούς δικαίου για την κλιματική αλλαγή και οι βασικοί άξονες και το κανονιστικό περιεχόμενο της Συνθήκης των Παρισίων για την κλιματική αλλαγή. Εξετάζονται επίσης οι βασικοί άξονες του κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή, η διαδικασία αναδιαμόρφωσής του στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, του Ευρωπαϊκού Κλιματικού Νόμου, του Πακέτου Fitfor 55 και του Re-powerEU Action Plan, το εργαλείο των εμπορεύσιμων δικαιωμάτων εκπομπών και η διαρκώς εντεινόμενη τάση για την προσφυγή ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων για τα ζητήματα της κλιματικής αλλαγής.

Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Διαστάσεις του δικαίου της ενέργειας

Στόχος του μαθήματος είναι να καλύψει ειδικές θεματικές ενότητες του δικαίου της

ΕΕ για την ενέργεια. Προς τούτο, αναλύεται ο τομέας των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ στον τομέα της ενέργειας και ειδικότερα οι ακόλουθες θεματικές:

- Στόχοι, αρμοδιότητα και αντιπροσώπευση της Ένωσης για την εμπορική πολιτική και την ενέργεια
- Έλεγχος ξένων επενδύσεων και ξένων επιδοτήσεων στην ΕΕ: πολιτικό και οικονομικό υπόβαθρο, νομικά ζητήματα
- Ξένες άμεσες επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας: ζητήματα που προκύπτουν από τις intra-BITs, τις extra-BITs, και της νέας γενιάς συμφωνίες της Ένωσης για το εμπόριο και τις επενδύσεις.
- Χάρτης της Ενέργειας
- Συνθήκη για την Ενεργειακή Κοινότητα και Ενεργειακή Ένωση

Επίσης, έμφαση δίνεται σε εμβληματικές υποθέσεις για την ενέργεια που κρίθηκαν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ή σε διαιτητικά δικαστήρια, και είχαν αντίκτυπο αφενός στη διαμόρφωση της ενεργειακής αγοράς της ενέργειας και στα ζητήματα αναφορικά με τους τρόπους επίλυσης των διαφορών (βλ. υπόθεση ΔΕΗ, Achmea, Nord Stream II, Komstroy, OPAL)

Ευρωπαϊκή Δημόσια Πολιτική I: Διαμόρφωση πολιτικής

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η ανάλυση της νομοπαραγωγικής διαδικασίας σε όλες τις φάσεις και στάδια (Policy initiation, agenda-setting, policy formulation, deliberation, decision ή προνομοθετική φάση και η νομοθέτηση) με επίκεντρο τον ρόλο των δημόσιων θεσμών, πολιτικών και διοικητικών, ενωσιακών και εθνικών (ειδική μνεία στον ενωσιακό ρόλο της ελληνικής διοίκησης). Τα παραδείγματα πολιτικής (οριζόντια ή τομεακά) επιλέγονται με βάση (α) τις εκάστοτε προτεραιότητες και κατευθύνσεις του ΠΜΣ και (β) τους/τις «χειριστές και χειρίστριες» της διοίκησης που επιλέγονται ως ειδικοί εισηγητές/εισηγήτριες και εκπαιδεύονται σχετικά (Επιλογή και παρακολούθηση των σταδίων και φάσεων παραγωγής συγκεκριμένων νομοθετικών πράξεων στα επιλεγμένα πεδία δημόσιων πολιτικών).

Ειδικότερα, οι θεματικές ενότητες του μαθήματος περιλαμβάνουν:

1^η Ενότητα: Η έννοια και η πειθαρχία της «Δημόσιας Πολιτικής», η «πολιτική διαδικασία» και η μέθοδος των σταδίων, τυπολογία και εργαλεία δημόσιας πολιτικής.

2^η Ενότητα: Στατική απεικόνιση. Εμβάθυνση στη συγκρότηση, τη διοικητική οργάνωση και λειτουργία των ενωσιακών οργάνων που μετέχουν στην πολιτική /νομοπαραγωγική διαδικασία (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ένωσης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο).

3^η Ενότητα: Δυναμική απεικόνιση. Διαμόρφωση της πολιτικής και θεσμικής Ημερήσιας Διάταξης (agenda) της ΕΕ, η προνομοθετική φάση και η άσκηση της νομοθετικής πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

4^η Ενότητα: Δυναμική απεικόνιση(συνέχεια). Η νομοθετική φάση και η λήψη της απόφασης στο Συμβούλιο της Ένωσης, ο ρόλος των Εθνικών Κοινοβουλίων στην ενωσιακή πολιτική διαδικασία, η ιδιαιτερότητα της «συνήθους νομοθετικής διαδικασίας», οι 'τρίλογοι' και οι θεσμικές και πολιτικές επιπτώσεις των 'πρώιμων συμφωνιών'.

5^η Ενότητα: Η κοινοτική/ενωσιακή υπαλληλία και οι μορφές απασχόλησης στην ΕΕ

6^η Ενότητα: Ο ρόλος της Επιτροπής των Μονίμων Αντιπροσώπων ΕΜΑΕΕ/ COREPER στην ενωσιακή πολιτική και νομοθετική διαδικασία (τα τελευταία χρόνια εξ αποστάσεως με τον Έλληνα Μόνιμο Αντιπρόσωπο στις Βρυξέλλες). Οι ομάδες συμφερόντων και επιρροή στην ενωσιακή νομοθετική διαδικασία.

7η Ενότητα: Διεθνής και Ευρωπαϊκή Αστυνομική Διπλωματία: το παράδειγμα της Οδηγίας για τα πυροβόλα όπλα (εισηγητής αστυνομικός από τη Διεύθυνση της Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας της ΕΛΑΣ)

8^η Ενότητα: Το παράδειγμα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας.

Στοιχεία ευρωπαϊκού συνταγματικού δικαίου

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η κριτική προσέγγιση της ευρωπαϊκής ενοποίησης υπό το πρίσμα του συνταγματικού παραδείγματος. Ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι, στον ευρωπαϊκό συνταγματικό πολιτισμό, το Σύνταγμα ταυτίζεται με την δημοκρατία και τα θεμελιώδη δικαιώματα σε μια πολιτική κοινότητα.

Ειδικότερα, το μάθημα οργανώνεται γύρω από τις εξής θεματικές ενότητες:

1^η Ενότητα: Η ανάδυση ενός ευρωπαϊκού συνταγματικού δικαίου. Εν προκειμένω, επιχειρείται η δόμηση μιας «συνταγματικής θεωρίας» της ευρωπαϊκής ενοποίησης μέσω της αναανοηματοδότησης των κλασικών ορισμών κράτους και Συντάγματος, ώστε να λαμβάνεται υπ' όψιν η ιστορική, πολιτική και θεσμική ιδιομορφία της ΕΕ και η σχέση εθνικών ενόμων τάξεων και ενωσιακής έννομης τάξης. Προκύπτει έτσι ένα «ευρωπαϊκό Σύνταγμα» στη βάση του συνταγματικού πλουραλισμού.

2^η Ενότητα: Η δημοκρατική αρχή. Η συνταγματική ποιότητα της ΕΕ συναρτάται με τη δημοκρατική αρχή στην Ένωση, η οποία αξιολογείται όπως αυτή υιοθετείται στις Συνθήκες ως αντιπροσωπευτική, άμεση και συμμετοχική δημοκρατία. Κεντρικής σημασίας είναι η έννοια του πολίτη της Ένωσης, που αναλύεται σε σχέση με την κλασική έννοια του πολίτη μιας πολιτικής κοινότητας.

3^η Ενότητα: Ελευθερίες και θεμελιώδη δικαιώματα. Εν προκειμένω αναλύονται οι έννοιες θεμελιώδεις ελευθερίες, γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, και εξετάζεται ο ΧΘΔΕΕ (αρχές, πεδίο εφαρμογής, εμβέλεια και ερμηνεία δικαιωμάτων και αρχών, επίπεδο προστασίας). Στόχος είναι να αναδειχτεί αν η ratio της προστασίας των δικαιωμάτων στην ΕΕ συνίσταται στην ολοκλήρωση της ελεύθερης αγοράς σε μια κοινότητα δικαίου ή αν προσανατολίζεται και στην προστασία του ανθρώπου στο πλαίσιο μιας πολιτικής κοινότητας.

Βασικές έννοιες και θεσμοί του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η προσέγγιση της έννοιας και λειτουργίας του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου, με έμφαση στη θεμελίωση και διαμόρφωσή του στο πλαίσιο του συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις αρχές που διέπουν τη διάδραση μεταξύ ενωσιακού και εσωτερικού ποινικού (ουσιαστικού και δικονομικού) δικαίου.

Ειδικότερα, το μάθημα οργανώνεται γύρω από τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

1^η Ενότητα: Τυπολογία του αποκαλούμενου «ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου» - Η (ουσιαστική και δικονομική) αντιμετώπιση του εγκλήματος ως αντικείμενο πολιτικής και δικαιοπαραγωγικής δραστηριότητας του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Η κανονιστική σημασία της ΕΣΔΑ.

2^η Ενότητα: Η αρμοδιότητα της ΕΕ στο πεδίο του ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου στη διαχρονική της εξέλιξη. Ο κομβικός σταθμός της Συνθήκης της Λισαβώνας – Το δίπολο μεταξύ αμοιβαίας αναγνώρισης ποινικών αποφάσεων και θέσπισης κοινών ελάχιστων κανόνων στο πεδίο της ποινικής δικονομίας (άρθρο 82 ΣΛΕΕ) – Η θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για τον ορισμό εγκλημάτων και ποινών και η δυνατότητα διεύρυνσης του καταλόγου των «ευρω-εγκλημάτων» (άρθρο 83 ΣΛΕΕ) - Ενωσιακά όργανα για τη διευκόλυνση της δικαστικής και της αστυνομικής συνεργα-

σίας σε ποινικές υποθέσεις, ήτοι Eurojust (άρθρο 85 ΣΛΕΕ) και Europol (άρθρο 88 ΣΛΕΕ) – Καταπολέμηση της απάτης (άρθρο 325 ΣΛΕΕ και 86 ΣΛΕΕ) - Η ανάδυση ενός «ευρωπαϊκού χώρου ποινικής δικαιοσύνης».

3^η Ενότητα: Η ιδιαιτερότητα του υπερεθνικού κυρωτικού δικαίου «ποινικής» φύσεως.

4^η Ενότητα: Η εννοιολογική στοιχείωση του «ευρω-ενωσιακού ποινικού δικαίου» - Οι παράγοντες «συνταγματοποίησης» του ποινικού δικαίου της ΕΕ αφενός και «ευρω-ποίησης του εσωτερικού ποινικού δικαίου αφετέρου - Αρχές διέπουσες τη σχέση μεταξύ ενωσιακού και εσωτερικού ποινικού δικαίου. Συστημική δομή και προκλήσεις του «ευρω-ενωσιακού ποινικού δικαίου».

5^η Ενότητα: Παρουσίαση νομολογίας του ΔΕΕ από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές και συζήτηση.

Δικαστική προστασία και αρχή της δίκαιης δίκης στον ευρωπαϊκό χώρο

Αντικείμενο του μαθήματος είναι: *Πρώτον*, η εμβάθυνση στα ευρωπαϊκά συστήματα δικαστικής προστασίας, ήτοι της ΕΣΔΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην μεταξύ τους σχέση και στη διάδρασή τους με τις εσωτερικές έννομες τάξεις. *Δεύτερον*, η προσέγγιση των βασικών εγγυήσεων της αρχής της δίκαιης δίκης, κατά το νόημα της ΕΣΔΑ και του ΧΘΔ της ΕΕ, στο πεδίο του εθνικού ποινικού δικαίου και της διεθνούς & της ενωσιακής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.

Ειδικότερα, το μάθημα οργανώνεται γύρω από τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

1^η Ενότητα: Το σύστημα δικαστικής προστασίας της ΕΕ και ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΧΘΔ). Το σύστημα δικαστικής προστασίας της ΕΣΔΑ. Οι κανονιστικές επιπτώσεις στην εσωτερική ποινική δίκη και στη διεθνή & στην ενωσιακή συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις.

2^η Ενότητα: Η σημασία της ουσιαστικής σχέσης μεταξύ των δύο ευρωπαϊκών συστημάτων προστασίας για την ποινική δικαιοσύνη – Νομολογιακά παραδείγματα για (α) την επιταγή ομοιογένειας του ΧΘΔ με την ΕΣΔΑ, (β) το τεκμήριο της λειτουργικής ισοδυναμίας (γ) τη νομολογία του ΕΔΔΑ για την ανατιολόγητη άρνηση υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων στο ΔΕΕ.

3^η Ενότητα: Η αρχή της δίκαιης (ποινικής) δίκης, κατ' άρθρο 6 ΕΣΔΑ και 47 και 48 ΧΘΔ της ΕΕ – Ιστορική και δικαιοσυγκριτική επισκόπηση – Νομολογιακά παραδείγματα για (α) το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, (β) την πρόσβαση σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο ποινικό δικαστήριο, (γ) τα δικαιώματα υπεράσπισης και τις αποδεικτικές απαγορεύσεις.

Ευρωπαϊκή Δημόσια Πολιτική II: Υλοποίηση πολιτικής

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η προσέγγιση της υλοποίησης της πολιτικής (Policy implementation/exécution normative / exécution administrative) και τι περιλαμβάνει η αξιολόγηση (Policy evaluation) των ενωσιακών πολιτικών. Επίσης, αναλύονται οι δύο φάσεις της εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου και των ενωσιακών πολιτικών (α) η ενωσιακή (οι μη νομοθετικές πράξεις των άρθρ. 290-291 ΣΛΕΕ, το φαινόμενο της «επιτροπολογίας») και (β) η εθνική (ενσωμάτωση του δικαίου). Τα παραδείγματα είναι τα ίδια που έχουν επιλεγεί στο ΕΔΠΙ και αναλύονται αποκλειστικά τα ζητήματα της υλοποίησης.

Ειδικότερα, οι θεματικές ενότητες του μαθήματος περιλαμβάνουν:

1^η Ενότητα: Έννοια και θεωρία της υλοποίησης της πολιτικής (policy implementation), σχέση με τα εργαλεία διακυβέρνησης (tools of government), αρχιτε-

κτονική υλοποίησης της ΕΕ, «έλλειμμα υλοποίησης» των πολιτικών στην ΕΕ και οι αιτίες ύπαρξής του. Ενσωμάτωση του ενωσιακού δικαίου, μάκρο και μετα-μάκρο υλοποίηση.

2^η Ενότητα: Το παράδειγμα της πολιτικής Συνοχής. Υλοποίηση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Διαδικασίες ελέγχου και παρακολούθησης.

3^η Ενότητα: Το παράδειγμα της Λιμενικής Πολιτικής.

4^η Ενότητα: Διεθνής και Ευρωπαϊκή Αστυνομική Διπλωματία: το παράδειγμα της Οδηγίας για τα πυροβόλα όπλα

5^η Ενότητα: Το παράδειγμα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας

6^η Ενότητα: Παρουσιάσεις εργασιών και συζήτηση.

Αμοιβαία αναγνώριση ποινικών αποφάσεων και ποινικό δικονομικό δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η εμβάθυνση σε επιμέρους μέτρα εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης ποινικών αποφάσεων, σε συνδυασμό με τις οδηγίες που έχουν θεσπιστεί (κατ' άρθρο 82 παρ. 2 ΣΛΕΕ) και συγκροτούν ένα corpus ενωσιακού ποινικού δικονομικού δικαίου.

Ειδικότερα, το μάθημα οργανώνεται γύρω από τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

1^η Ενότητα: Τα κοινά χαρακτηριστικά των μέτρων εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης ποινικών αποφάσεων και της ενσωμάτωσής τους στις εσωτερικές έννομες τάξεις.

2^η Ενότητα: Οι οδηγίες της ΕΕ για τα δικονομικά δικαιώματα υπόπτων, κατηγορουμένων και εκζητούμενων και τα ζητήματα ενσωμάτωσής τους στην εσωτερική έννομη τάξη.

3^η Ενότητα: Η σχέση μεταξύ αμοιβαίας αναγνώρισης, αμοιβαίας εμπιστοσύνης και προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων.

4^η Ενότητα: Το παράδειγμα του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης – Το παράδειγμα της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας - Το παράδειγμα της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης περιουσιακών στοιχείων. Νομοθεσία και νομολογία.

5^η Ενότητα: Οι οδηγίες της ΕΕ για τα δικονομικά δικαιώματα των θυμάτων και η ενσωμάτωσή τους στην εσωτερική έννομη τάξη.

Εγκλήματα σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ουσιαστική και δικονομική προσέγγιση

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η παρουσίαση μιας ολοκληρωμένης εικόνας της ποινικής προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ, όπως αυτή αναδιαμορφώθηκε με το παράγωγο ενωσιακό δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισαβώνας και η εμβάθυνση στις ουσιαστικές και δικονομικές της πτυχές.

Ειδικότερα, το μάθημα οργανώνεται γύρω από τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

1^η Ενότητα: Από τη Σύμβαση PIF στην Οδηγία (ΕΕ) 2017/1371 σχετικά με την καταπολέμηση της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης – Ενσωμάτωση στην εσωτερική έννομη τάξη.

2^η Ενότητα: Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF). Οργανωτική δομή - Κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας και πράξη – Δικονομικά δικαιώματα και εγγυήσεις δικαστικής προστασίας.

3^η Ενότητα: Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Οργανωτική δομή - Λειτουργικές αρμοδιότητες – Σχέση με OLAF - Θεμελιώδεις αρχές της εν προκειμένω ενωσιακής ποινικής προδι-

κασίας – Δικονομικά δικαιώματα- Δικαστικός έλεγχος – Εθνικές εκτελεστικές διατάξεις.

4^η Ενότητα: Παρουσίαση εργασιών και συζήτηση.

Δίκαιο των ευρωπαϊκών εγκλημάτων. Ουσιαστική και δικονομική προσέγγιση

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η προσέγγιση του ούτως ειπείν Ειδικού Μέρους του Ευρω-ενωσιακού Ποινικού Δικαίου και πιο συγκεκριμένα η εμβάθυνση στα αποκαλούμενα «ευρωεγκλήματα», δηλαδή στους τομείς εγκληματικότητας που απαριθμούνται στην παρ. 1 του άρθρου 83 ΣΛΕΕ κι έχουν μέχρι σήμερα αποτελέσει ρυθμιστικό αντικείμενο οδηγιών (και παλαιότερα αποφάσεων πλαίσιο). Περαιτέρω, προκειμένου να δοθεί μια όσο το δυνατόν πληρέστερη εικόνα του εν γένει δικαίου των ευρωπαϊκών εγκλημάτων, εξετάζονται και άλλοι τομείς εγκληματικότητας που προσβάλλουν την αποτελεσματική εφαρμογή πολιτικών της Ένωσης (κατά την παρ. 2 του άρθρου 83 ΣΛΕΕ), η δε αντιμετώπισή τους έχει αποτελέσει αντικείμενο οδηγιών.

Ειδικότερα, το μάθημα οργανώνεται γύρω από τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

1^η Ενότητα: Κοινά χαρακτηριστικά των αποκαλούμενων «ευρωεγκλημάτων», κατά την παρ. 1 του άρθρου 83 ΣΛΕΕ.

2^η Ενότητα: Ενωσιακό και εσωτερικό δίκαιο για τα εγκλήματα σχετικά με την εμπορία ανθρώπων, την παιδική πορνογραφία και τη γενετήσια εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών, τις επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφοριών, την παραχάραξη μέσω πληρωμής, τις τρομοκρατικές πράξεις, τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τέλος το οργανωμένο έγκλημα.

3^η Ενότητα: Τομείς εγκληματικότητας που προσβάλλουν την αποτελεσματική εφαρμογή πολιτικών της ΕΕ, κατά την έννοια της παρ. 2 του άρθρου 83 ΣΛΕΕ. Ενωσιακό και εσωτερικό δίκαιο για τα εγκλήματα σχετικά με την ποινική προστασία του περιβάλλοντος, την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, την παράνομη μετανάστευση και διαμονή, την κατάχρηση της κεφαλαιαγοράς και την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

4^η Ενότητα: Παρουσίαση εργασιών και συζήτηση.

6. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Άρθρο 1: Αντικείμενο και σκοπός

1. Το Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών & Περιφερειακών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου οργανώνει και λειτουργεί Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (εφεξής «ΠΜΣ») στο γνωστικό αντικείμενο του Διεθνούς & Ευρωπαϊκού Δικαίου και Διακυβέρνησης, με σκοπό να συνδυάσει τη θεωρητική διδασκαλία με την εμπειρική μελέτη των διεθνών, ευρωπαϊκών και περιφερειακών θεμάτων, έτσι ώστε οι αποκτώντες τον μεταπτυχιακό τίτλο να είναι σε θέση να σταδιοδρομήσουν είτε ακαδημαϊκά, είτε ως στελέχη του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα.
2. Το Πρόγραμμα προσφέρεται δωρεάν. Οι ειδικεύσεις του Προγράμματος είναι τρεις, όπως προσδιορίζονται στο άρθρο 8.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Άρθρο 2: Μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών

1. Το ΠΜΣ απονέμει «Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου και Διακυβέρνησης». Στο δίπλωμα αυτό αναγράφεται η ειδίκευση που αποφοίτου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 9.
2. Το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα απονέμεται μετά την επιτυχή ολοκλήρωση δύο (2) διδακτικών εξαμήνων σπουδών και την επιτυχή υποστήριξη της προβλεπόμενης διπλωματικής εργασίας στο τρίτο εξάμηνο. Το πρόγραμμα αρχίζει το χειμερινό εξάμηνο.
3. Εφόσον ο μεταπτυχιακός φοιτητής έχει ολοκληρώσει επιτυχώς τα δύο πρώτα εξάμηνα του ΠΜΣ, μπορεί μετά από προηγούμενη απόφαση της Συντονιστικής Επιτροπής, να πραγματοποιεί στο εξωτερικό, στο πλαίσιο των ανταλλαγών προγραμμάτων Erasmus με ξένα πανεπιστήμια, ή διεθνούς συνεργασίας με άλλα πανεπιστήμια, έρευνα για την εκπόνηση της διπλωματικής του εργασίας.
4. Η χρονική διάρκεια σπουδών για την απονομή του Μεταπτυχιακού Διπλώματος ορίζεται σε δεκα-οκτώ (18) μήνες στην οποία περιλαμβάνονται τα δύο (2) διδακτικά εξάμηνα και άλλο ένα εξάμηνο για την ολοκλήρωση και

υποστήριξη της διπλωματικής εργασίας.

Άρθρο 3: Προϋποθέσεις εισαγωγής

1. Στο ΠΜΣ γίνονται δεκτοί πτυχιούχοι Τμημάτων των ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης της ημεδαπής και αξιωματικοί των σωμάτων ασφαλείας ή πτυχιούχοι αντίστοιχων ομοταγών ιδρυμάτων της αλλοδαπής. Τα πτυχία που προέρχονται από εκπαιδευτικό ίδρυμα εκτός κράτους μέλους της ΕΕ οφείλουν να έχουν αναγνωρισθεί από τον ΔΟΑΤΑΠ.

2. Προκειμένου να εισαχθούν στο ΠΜΣ υποψήφιοι που ανήκουν στις πιο πάνω κατηγορίες, θα πρέπει να πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

(α) Η βαθμολογία του πτυχίου τους να είναι τουλάχιστον «λίαν καλώς». Η προϋπόθεση αυτή δεν ισχύει εάν οι υποψήφιοι είναι ήδη κάτοχοι συναφούς μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών.

(β) Επαρκές επίπεδο γνώσης της αγγλικής γλώσσας που να πιστοποιείται με την κατοχή επίσημου πτυχίου επάρκειας γνώσεων, Cambridge ή Michigan Proficiency ή TOEFL με 79-93, IELTS τουλάχιστον 6,5. Η γνώση περισσότερων ξένων γλωσσών συνεκτιμάται. Το επαρκές επίπεδο γνώσης των γλωσσών αυτών πιστοποιείται επίσης και με την κατοχή πτυχίου ή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών άλλης χώρας. Οι υποψήφιοι που τυχόν δεν διαθέτουν πτυχίο ή απολυτήριο ελληνόφωνου ιδρύματος απαιτείται να προσκομίσουν πιστοποιητικό ελληνομάθειας.

Άρθρο 4: Διαδικασία εισαγωγής

1. Οι υποψήφιοι που πληρούν τις παραπάνω προϋποθέσεις καταθέτουν σχετική αίτηση στη Γραμματεία του ΠΜΣ, επισυνάπτοντας όλα τα σχετικά δικαιολογητικά που προβλέπονται στην Πρόσκληση-Προκήρυξη που δημοσιεύεται κάθε χρόνο με απόφαση του Τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών. Οι υποψήφιοι υποβάλλουν υποψηφιότητα μόνον σε ένα ΠΜΣ του Τμήματος και σε περίπτωση ΠΜΣ με περισσότερες ειδικεύσεις, μόνον σε μία ειδίκευση.

2. Για κάθε ειδίκευση συγκροτείται 3μελής επιτροπή επιλογής υποψηφίων, η οποία απαρτίζεται από μέλη ΔΕΠ που διδάσκουν στην εν λόγω ειδίκευση, μεταξύ των οποίων και ο συντονιστής της ειδίκευσης. Τα μέλη της επιτροπής ορίζονται από τη Συνέλευση του Τμήματος.

3. Οι επιτροπές αυτές είναι αρμόδιες για την επιλογή των υποψηφίων σε κάθε ειδίκευση, σύμφωνα με τη διαδικασία που κάθε επιτροπή αποφασίζει για την ειδίκευσή της.

4. Συνεκτιμώντας τη συνάφεια του βασικού πτυχίου των υποψηφίων με το αντικείμενο της ειδίκευσης, τη βαθμολογία (ιδίως στα σχετικά μαθήματα), τις

γλωσσικές γνώσεις, ερευνητική ή επαγγελματική δραστηριότητα και άλλα στοιχεία του φακέλου που κρίνει σημαντικά, κάθε επιτροπή μπορεί να επιλέξει υποψηφίους βάσει αποκλειστικώς των φακέλων τους, για άλλους δε υποψηφίους είναι δυνατόν να συναρτήσει την απόφασή της από δοκιμασία που μπορεί να

συνίσταται σε εξετάσεις γνωστικού αντικείμενου ή/και συνεντεύξεις ή/και (για υποψηφίους που δεν αποδεικνύουν επάρκεια ξένης γλώσσας) εξετάσεις γλώσσας.

5. Οι εξετάσεις γνωστικού αντικείμενου μπορεί να έχουν το ίδιο αντικείμενο για περισσότερους υποψηφίους, όταν σκοπός τους είναι η ιεράρχηση μεταξύ υποψηφίων με παρεμφερές προφίλ, ή και αντικείμενο προσδιορισμένο ανά περίπτωση, κυρίως όταν σκοπός τους είναι να εξασφαλίσουν ότι υποψήφιος με βασικό πτυχίο περιορισμένης συνάφειας με το αντικείμενο της ειδίκευσης είναι εν τούτοις σε θέση να παρακολουθήσει επαρκώς την εν λόγω ειδίκευση.

6. Υποψήφιοι που, κατά την κρίση της επιτροπής (και συνεκτιμωμένου κυρίως του βασικού πτυχίου τους και του περιορισμένου αριθμού θέσεων), καταφανώς υπολείπονται των λοιπών ή/και καταφανώς δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της ειδίκευσης μπορεί να μη κληθούν σε καμία δοκιμασία.

7. Για τους επί πτυχίω φοιτητές συνεκτιμώνται επιπλέον και τα οφειλόμενα μαθήματα.

8. Στις προσφερόμενες ειδικεύσεις εισάγονται μέχρι δεκαπέντε (15) μεταπτυχιακοί φοιτητές. Ειδικά στις ειδικεύσεις Διεθνές Δίκαιο & Διπλωματικές Σπουδές & Δίκαιο και Πολιτική για το Περιβάλλον και την Ενέργεια προβλέπονται επιπλέον μέχρι πέντε (5) θέσεις για αποφοίτους Ανώτατων Στρατιωτικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, καθώς και αξιωματικούς των σωμάτων ασφαλείας. Στην ειδίκευση Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο και Πολιτική προβλέπονται επιπλέον μέχρι πέντε (5) θέσεις για δικαστές, εισαγγελείς και αξιωματικούς Σωμάτων Ασφαλείας. Με είκοσι φοιτητές κάθε ειδίκευση μπορεί να λειτουργήσει ικανοποιητικά, υπό την έννοια ότι είναι αριθμός αρκετός για να δημιουργηθούν επί μέρους ομάδες, να αναπτυχθεί άμιλλα και να επιτευχθούν οι μαθησιακοί στόχοι της κάθε ειδίκευσης, καλλιεργώντας παράλληλα την προσωπική γνωριμία και επαφή μεταξύ όλων των συμμετεχόντων και διατηρώντας την ευελιξία και την ευκολία διαχείρισης που χαρακτηρίζουν μια σχετικά μικρή ομάδα.

9. Οι υπότροφοι του ΙΚΥ και οι αλλοδαποί υπότροφοι εισάγονται καθ' υπέρβαση του αριθμού

εισακτέων. Οι 3μελείς επιτροπές επιλογής μπορούν να περιλάβουν μέχρι 5 επιλαχόντες στους προσωρινούς πίνακες εισακτέων.

10. Οι πίνακες εισακτέων εγκρίνονται από τη Συντονιστική Επιτροπή και επικυρώνονται από τη Συνέλευση του Τμήματος πριν από την αρχή του εξαμήνου.

11. Οι ημερομηνίες και ώρες τυχόν διεξαγωγής των εξετάσεων και συνεντεύξεων γνωστοποιούνται προς τους υποψηφίους με ανακοινώσεις που αναρτώνται στην ιστοσελίδα του ΠΜΣ, τουλάχιστον πέντε ημέρες πριν τη διεξαγωγή των ανωτέρω εξετάσεων και συνεντεύξεων. 12. Τα δικαιολογητικά που κατατίθενται στη γραμματεία από τους υποψήφιους που δεν έχουν γίνει αποδεκτοί, εάν δεν ζητηθούν από τους ενδιαφερόμενους εντός ενός μηνός από την ολοκλήρωση της διαδικασίας, καταστρέφονται.

Άρθρο 5: Φοίτηση και Αξιολόγηση

1. Σε κάθε εξάμηνο οι μεταπτυχιακοί φοιτητές παρακολουθούν τέσσερα μαθήματα της ειδίκευσης που ακολουθούν. Η παρακολούθηση των μαθημάτων είναι υποχρεωτική και συνεκτιμάται για το βαθμό προόδου.
2. Σε κάθε μάθημα αντιστοιχούν τρεις (3) διδακτικές μονάδες & 7,5 ECTS, ενώ στη διπλωματική εργασία αντιστοιχούν δώδεκα (12) διδακτικές μονάδες & 30 ECTS. Οι εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας είναι τρεις (3) για κάθε μάθημα.
3. Επιτρέπονται μόνο μέχρι δύο απουσίες σε κάθε μάθημα που θα δικαιολογούνται για ιατρικούς ή άλλους σοβαρούς λόγους. Την απόφαση περί του δικαιολογημένου ή μη των απουσιών λαμβάνει η Συντονιστική Επιτροπή με πρόταση του Διευθυντή.
4. Η διδασκαλία και εξέταση των μαθημάτων γίνεται στην ελληνική γλώσσα, χωρίς να αποκλείεται η διδασκαλία και εξέταση ορισμένων μαθημάτων στην αγγλική γλώσσα.
5. Η διδασκαλία γίνεται δια ζώσης, αλλά όπου η φύση του μαθήματος το επιτρέπει, και από απόσταση, σύμφωνα με τις εκάστοτε νόμιμες προϋποθέσεις.
6. Η αξιολόγηση των μεταπτυχιακών φοιτητών γίνεται με βαθμολογική κλίμακα από το 0 μέχρι το 10 με βάση το 5 ενδεχομένως με χρήση δεκαδικών. Ο βαθμός κάθε μαθήματος προκύπτει από το βαθμό προόδου και του βαθμό εξετάσεων του συγκεκριμένου μαθήματος. Για τη λήψη του πτυχίου και τον υπολογισμό του μέσου όρου (τελικού βαθμού πτυχίου), θα υπολογίζεται το γινόμενο του βαθμού στο κάθε μάθημα επί των διδακτικών μονάδων που αναλογούν στο μάθημα, και το άθροισμα που θα προκύπτει από το σύνολο των μαθημάτων (συμπεριλαμβανομένης και της διπλωματικής εργασίας), θα διαιρείται με το σύνολο των διδακτικών μονάδων των τριών εξαμήνων.
7. Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές που αποτυγχάνουν σε περισσότερα του ενός μαθήματα, στη διάρκεια του εξαμήνου τους διαγράφονται από το ΠΜΣ, σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού.
8. Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές που απορρίπτονται σ' ένα μόνο μάθημα ανά εξάμηνο δικαιούνται να επανεξετασθούν κατά την περίοδο Σεπτεμβρίου. Εάν

απορριφθούν εκ νέου σε ένα από τα επανεξεταζόμενα μαθήματα διαγράφονται από το πρόγραμμα, σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού.

9. Η Συνέλευση του Τμήματος, μετά από πρόταση της Συντονιστικής Επιτροπής, δύναται να ορίσει ως προαπαιτούμενα για τη λήψη του διπλώματος, την πρακτική άσκηση των φοιτητών, καθώς και την επιτυχή παρακολούθηση μαθημάτων στήριξης, περιλαμβανομένων και ξένων γλωσσών.

10. Μαθήματα του προγράμματος μπορούν να επιλέξουν και μετακινούμενοι φοιτητές με το πρόγραμμα Erasmus ή άλλα προγράμματα διαπανεπιστημιακής συνεργασίας (π.χ. EIUС).

11. Στα μαθήματα επιλογής ορίζεται κατώτατος αριθμός συμμετοχής φοιτητών 5 και ανώτερος 35.

12. Στα μαθήματα που είναι υποχρεωτικά για μία ειδίκευση και επιλογής για άλλη ή άλλες, ο αριθμός των φοιτητών που τα επιλέγουν δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% των φοιτητών για τους οποίους είναι υποχρεωτικά. Το κριτήριο προτεραιότητας είναι η χρονική υποβολή της σχετικής δήλωσης επιλογής μαθήματος.

13. Η προθεσμία υποβολής των σχετικών δηλώσεων είναι το τέλος της πρώτης εβδομάδας των μαθημάτων του αντίστοιχου εξαμήνου.

Άρθρο 6: Εκπόνηση διπλωματικής εργασίας

1. Για την λήψη του Μεταπτυχιακού Διπλώματος απαιτείται η επιτυχής εκπόνηση και υποστήριξη διπλωματικής εργασίας (dissertation), η έκταση της οποίας θα πρέπει να είναι από 15.000 έως 20.000 λέξεις, εκτός του πίνακα περιεχομένων, της βιβλιογραφίας και των τυχόν παραρτημάτων. Προϋπόθεση για την υποβολή της διπλωματικής εργασίας είναι η επιτυχής εξέταση σε όλα τα μαθήματα του Προγράμματος Σπουδών.

2. Τα Ερευνητικά Κέντρα του Τμήματος και το ΙΔΙΣ συμβάλλουν στη διαμόρφωση της θεματολογίας των διπλωματικών εργασιών στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και της συνάφειάς τους με το ΠΜΣ.

3. Η Γραμματεία τηρεί και ενημερώνει Μητρώο των διπλωματικών εργασιών που έχουν εκπονηθεί και το οποίο οι φοιτητές πρέπει να συμβουλευθούνται.

4. Η ερευνητική πρόταση για την εκπόνηση διπλωματικής εργασίας υποβάλλεται από το φοιτητή με αίτηση στη Συντονιστική Επιτροπή μέχρι τις 15 Απριλίου ή σε περίπτωση αργιών μέχρι την Παρασκευή της επόμενης εργάσιμης εβδομάδας. Η ερευνητική πρόταση περιέχει τον τίτλο, τους λόγους επιλογής του θέματος, το/τα βασικό/βασικά ερευνητικό/ερευνητικά ερώτημα/ερωτήματα καθώς και βασική βιβλιογραφία.

Η Συντονιστική Επιτροπή αποφασίζει την αποδοχή ή μη της πρότασης, καθώς και για τον ορισμό του επιβλέποντος. Η Συντονιστική Επιτροπή

δύναται να εγκρίνει και πρόταση για εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας στην αγγλική ή στην γαλλική γλώσσα.

5. Ο φοιτητής συνεργάζεται με τον επιβλέποντα και καταθέτει την εργασία σε ηλεκτρονική μορφή (στικάκι) μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου. Παράταση δίνεται μόνο για ιατρικούς ή άλλους σοβαρούς λόγους με τη διαδικασία του άρθρου 5.3 και με μέγιστη διάρκεια παράτασης την 15^η Ιανουαρίου, αλλά στην περίπτωση αυτή η εργασία βαθμολογείται με άριστα το 9. Σε περίπτωση μη εμπρόθεσμης κατάθεσης της διπλωματικής εργασίας κινείται η διαδικασία της διαγραφής του φοιτητή, σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού. Κάθε διπλωματική εργασία, θα πρέπει να συνοδεύεται με τη «Δήλωση μη Λογοκλοπής και ανάληψης προσωπικής ευθύνης», με την οποία ο φοιτητής δηλώνει ότι η εργασία που παραδίδει είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιεί την πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς τις απαραίτητες αναφορές καθώς και ότι δεν έχει συγγραφεί εν όλω ή εν μέρει από εφαρμογή τεχνητής νοημοσύνης. Επίσης ο φοιτητής με αυτή τη δήλωση αναλαμβάνει όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναται να αντιμετωπίσει σε περίπτωση που η εργασία του αποδεχθεί ότι αποτελεί προϊόν λογοκλοπής. Η δήλωση αναγράφεται στην αρχή της κατατιθέμενης διπλωματικής εργασίας και συνοδεύεται από την υπογραφή του φοιτητή.

6. Μετά την κατάθεση της εργασίας, η Συντονιστική Επιτροπή ορίζει τα άλλα δύο μέλη της τριμελούς επιτροπής, ενώπιον της οποίας θα γίνει η προφορική υποστήριξη. Τα μέλη αυτά μπορεί να τα συμβουλευθεί ο φοιτητής, έτσι ώστε να λάβει υπόψη του τις παρατηρήσεις τους κατά την προφορική υποστήριξη.

7. Η προφορική υποστήριξη για όλους τους μεταπτυχιακούς φοιτητές θα γίνεται έως το τέλος Φεβρουαρίου.

8. Η τριμελής επιτροπή αποφασίζει για την αποδοχή ή μη της εργασίας, καθώς και για το βαθμό. Η Τριμελής Επιτροπή αποδέχεται τη διπλωματική εργασία, όπως αυτή έχει υποβληθεί. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να την αποδεχθεί υπό τον όρο ότι θα συμπεριληφθούν, εντός προθεσμίας ενός (1) μηνός, ήσσονος σημασίας τροποποιήσεις που υποδεικνύονται από την ίδια. Στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή εξουσιοδοτεί τον επιβλέποντα να ελέγχει την τήρηση των

υποδείξεων και να δώσει την έγκριση για τη δημοσίευσή της στον σχετικό ιστότοπο του Πανεπιστημίου. Εάν δεν εκπληρωθεί ο ανωτέρω όρος ή αν η εργασία δεν είναι επιδεκτική τροποποιήσεων ήσσονος σημασίας, η εργασία απορρίπτεται. Δεν υπάρχει δυνατότητα δεύτερης υποβολής μιας εργασίας που έχει απορριφθεί.

Εάν η Τριμελής Επιτροπή διαπιστώσει ότι η διπλωματική εργασία είναι προϊόν λογοκλοπής, έργο τρίτου ή έργο εφαρμογής τεχνητής νοημοσύνης, προχωρεί σε μηδενισμό της διπλωματικής εργασίας.

9. Σε περίπτωση απόρριψης ή μηδενισμού της διπλωματικής εργασίας ο

φοιτητής διαγράφεται σύμφωνα με το άρθρο 7.

10. Δεν προβλέπεται καθεστώς μερικής φοίτησης στο ΠΜΣ.

Άρθρο 7: Διαγραφή από το ΠΜΣ

1. Η απόφαση για τη διαγραφή φοιτητή από το ΠΜΣ λαμβάνεται από τη Συνέλευση του Τμήματος μετά από εισήγηση της Συντονιστικής Επιτροπής, η οποία διαπιστώνει ότι συντρέχει ένας από τους λόγους που αναφέρονται στα άρθρα 5 και 6. Η απόφαση κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο με φροντίδα της γραμματείας του ΠΜΣ. Στους φοιτητές που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς το σύνολο των μαθημάτων χορηγείται βεβαίωση παρακολούθησης Μεταπτυχιακών Σπουδών.

2. Με αίτηση του ενδιαφερομένου φοιτητή ή αυτεπάγγελτη πρόταση της Συντονιστικής Επιτροπής, η Συνέλευση του Τμήματος μπορεί να χορηγήσει προσωρινή αναστολή σπουδών έως δύο συνεχόμενα εξάμηνα για σπουδαίους λόγους. Η κατά τα παραπάνω αίτηση μπορεί να υποβληθεί μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του πρώτου εξαμήνου σπουδών. Απεναντίας, δε νοείται αίτηση μεταφοράς της ιδιότητας φοιτητή από ένα ακαδημαϊκό έτος στο επόμενο.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Άρθρο 8: Ειδικεύσεις προγράμματος σπουδών

Το ΠΜΣ είναι διαρθρωμένο στις παρακάτω ειδικεύσεις:

- A. Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές,
- B. Δίκαιο και Πολιτική για το Περιβάλλον και την Ενέργεια
- Γ. Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο και Πολιτική

Άρθρο 9: Διάρθρωση των ειδικεύσεων του προγράμματος σπουδών

Τα προγράμματα των τριών ειδικεύσεων όπως διαμορφώνονται ετησίως αναρτώνται στην ιστοσελίδα του ΠΜΣ, και ειδικότερα στην ιστοθέση https://deps.panteion.gr/?page_id=77787

Άρθρο 10: Οργάνωση διδασκόμενης ύλης

1. Οι υπεύθυνοι διδάσκοντες κάθε μαθήματος καταθέτουν στη Γραμματεία του ΠΜΣ, το αργότερο μία εβδομάδα πριν την έναρξη κάθε διδακτικού εξαμήνου, αναλυτικό διάγραμμα του

μαθήματος, ενδεικτική βιβλιογραφία και συνιστώμενα βιβλία, τα οποία αναρτώνται στον δικτυακό τόπο του Π.Μ.Σ.. Πριν την έναρξη της εξεταστικής περιόδου, καταθέτουν στην Γραμματεία τα απουσιολόγια του οικείου μαθήματος.

2. Στην όλη εκπαιδευτική διαδικασία συμβάλλουν τα Εργαστήρια του Τμήματος με τη διοργάνωση σεμιναρίων, θερινών σχολείων, ημερίδων, συνεδρίων κ.λ.π.

3. Στο τέλος εξαμήνου πραγματοποιείται αξιολόγηση κάθε μαθήματος βάσει ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου που αναρτάται στην πλατφόρμα open e-class.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ : ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ –

Άρθρο 11: Διδακτικό προσωπικό

1. Η Συνέλευση του Τμήματος αναθέτει, μετά από πρόταση της Συντονιστικής Επιτροπής, τη διδασκαλία μαθημάτων του ΠΜΣ, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο νόμο, ήτοι σε:

- α) μέλη Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π.), Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Ε.Ε.Π.), Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (Ε.ΔΙ.Π.) και Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (Ε.Τ.Ε.Π.) του Τμήματος ή άλλων Τμημάτων του ίδιου ή άλλου Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.) ή Ανώτατου Στρατιωτικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Σ.Ε.Ι.), με πρόσθετη απασχόληση πέραν των νόμιμων υποχρεώσεών τους, αν το Π.Μ.Σ. έχει τέλη φοίτησης,
- β) ομότιμους Καθηγητές ή αφυπηρητήσαντα μέλη Δ.Ε.Π. του Τμήματος ή άλλων Τμημάτων του ίδιου ή άλλου Α.Ε.Ι.,
- γ) συνεργαζόμενους καθηγητές,
- δ) εντεταλμένους διδάσκοντες,
- ε) επισκέπτες καθηγητές ή επισκέπτες ερευνητές,
- στ) ερευνητές και ειδικούς λειτουργικούς επιστήμονες ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων του άρθρου 13Α του ν. 4310/2014 (Α'258) ή λοιπών ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων της ημεδαπής ή αλλοδαπής,
- ζ) επιστήμονες αναγνωρισμένου κύρους, οι οποίοι διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις και σχετική εμπειρία στο γνωστικό αντικείμενο του Π.Μ.Σ.

2. Δικαίωμα επίβλεψης διπλωματικών εργασιών έχουν οι διδάσκοντες των περ. α) έως στ) της παρ. 1 υπό την προϋπόθεση ότι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος. Με απόφαση του αρμοδίου οργάνου του Π.Μ.Σ. δύναται να ανατίθεται η επίβλεψη διπλωματικών εργασιών και σε μέλη Δ.Ε.Π., Ε.Ε.Π. και Ε.ΔΙ.Π. του Τμήματος, που δεν έχουν αναλάβει διδακτικό έργο στο Π.Μ.Σ.

Την εκπαιδευτική διαδικασία επικουρούν τα λειτουργούντα Εργαστήρια του Τμήματος.
3. Με αιτιολογημένη απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος δύναται να ανατίθεται επικουρικό διδακτικό έργο στους υποψήφιους διδάκτορες του Τμήματος ή της Σχολής, υπό την επίβλεψη διδάσκοντος του Π.Μ.Σ.

Άρθρο 12: Υλικοτεχνική υποδομή

Για τη διεξαγωγή των μαθημάτων του ΠΜΣ, το Πάντειο Πανεπιστήμιο παρέχει τις απαραίτητες αίθουσες διδασκαλίας και εποπτικά μέσα. Το Πάντειο Πανεπιστήμιο παρέχει επίσης πρόσβαση στην κεντρική βιβλιοθήκη, και στα Εργαστήρια κατόπιν συνεννόησης με του ερευνητές των Εργαστηρίων αυτών. Η αρμόδια Διεύθυνση Μηχανοργάνωσης του Πανεπιστημίου, μετά από αίτηση παρέχει στους μεταπτυχιακούς φοιτητές κωδικούς πρόσβασης και ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail).

Άρθρο 13: Χρηματοδοτικοί πόροι

1. Χρηματοδοτικοί πόροι του ΠΜΣ μπορεί να προέρχονται από:
  - α) τον προϋπολογισμό του Α.Ε.Ι. και των συνεργαζόμενων για την οργάνωσή του φορέων,
  - β) τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων,
  - γ) δωρεές, παροχές, κληροδοτήματα και κάθε είδους χορηγίες φορέων του δημόσιου τομέα, όπως οριοθετείται στην περίπτωση α' της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α' 143), ή του ιδιωτικού τομέα,
  - δ) πόρους από ερευνητικά προγράμματα και χρησιμοποίησή τους,
  - ε) πόρους από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή άλλων διεθνών οργανισμών,
  - στ) μέρος των εσόδων των Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.) των Α.Ε.Ι., ζ) κάθε άλλη νόμιμη αιτία.
2. Οι χρηματοδοτικοί πόροι του ΠΜΣ μπορεί να χρησιμοποιούνται, μεταξύ των άλλων, για τους ακόλουθους σκοπούς:
  - α) για την καταβολή αμοιβών συνεργατών,
  - β) για ταξίδια και λοιπά έξοδα μετακινήσεων διδασκόντων
  - γ) για τη στήριξη της αναγκαίας υλικοτεχνικής υποδομής και της οργάνωσης του Προγράμματος
  - δ) προμήθεια συγγραμμάτων και συνδρομές σε επιστημονικά περιοδικά & βάσεις δεδομένων
  - ε) ενίσχυση των Εργαστηρίων

Άρθρο 14: Αξιολόγηση του ΠΜΣ

1. Τα μαθήματα και οι διδάσκοντες του ΠΜΣ αξιολογούνται στο τέλος κάθε εξαμήνου από τους φοιτητές του ΠΜΣ, με τη χρήση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου που αναρτάται για κάθε μάθημα στην πλατφόρμα open eclass. Το σχετικό ερωτηματολόγιο συμπληρώνεται από τους φοιτητές μεταξύ της 8^{ης} και της 13^{ης} εβδομάδας των μαθημάτων, αναλύεται αυτόματα και οδηγεί σε στατιστικά και γραφικά αποτελέσματα.
2. Τα αποτελέσματα αυτά, καθώς και τα στοιχεία σχετικά με τις εγγραφές/διαγραφές και με το έργο των καθηγητών/τριών, κοινοποιούνται ετησίως στην Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜΕΑ) του Τμήματος, η οποία από κοινού με τη ΜΟΔΙΠ, τον Διευθυντή του ΠΜΣ και τον Πρόεδρο του Τμήματος α) συλλέγουν τα παραπάνω δεδομένα, β) συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο εσωτερικής αξιολόγησης ΠΜΣ, γ) συντάσσει SWOT ανάλυση, δ) συντάσσει την εσωτερική έκθεση αξιολόγησης βάσει του Ερωτηματολογίου Εσωτερικής Αξιολόγησης ΠΜΣ και ε) καταθέτει στη ΜΟΔΙΠ του Ιδρύματος όλα τα παραπάνω.
3. Στο πλαίσιο της περιοδικής αξιολόγησης/ πιστοποίησης της ακαδημαϊκής μονάδας από την Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης αξιολογείται η συνολική αποτίμηση του έργου που επιτελέστηκε από κάθε Π.Μ.Σ., ο βαθμός εκπλήρωσης των στόχων που είχαν τεθεί κατά την ίδρυσή του, η βιωσιμότητά του, η απορρόφηση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας, ο βαθμός συμβολής του στην έρευνα, η εσωτερική αξιολόγησή του από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές, η σκοπιμότητα παράτασης της λειτουργίας του, καθώς και λοιπά στοιχεία σχετικά με την ποιότητα του έργου που παράγεται και τη συμβολή του στην εθνική στρατηγική για την ανώτατη εκπαίδευση.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ : ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Άρθρο 14: Όργανα διοίκησης

- α) Η Σύγκλητος του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
  - β) η Συνέλευση του Τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου
  - γ) η Συντονιστική Επιτροπή του ΠΜΣ
  - δ) ο Διευθυντής του ΠΜΣ.
2. Τη λειτουργία του ΠΜΣ επικουρούν οι συντονιστές ειδίκευσης.

Άρθρο 15: Η Σύγκλητος

Η Σύγκλητος του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών

Επιστημών έχει τις εξής αρμοδιότητες:

- α) εγκρίνει την ίδρυση Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) ή την τροποποίηση της απόφασης ίδρυσης του Π.Μ.Σ.,
- β) εγκρίνει την παράταση της χρονικής διάρκειας της λειτουργίας των Π.Μ.Σ.,
- γ) συγκροτεί την Επιτροπή Προγράμματος Σπουδών, σε περίπτωση διατμηματικών ή διιδρυματικών ή κοινών Π.Μ.Σ.,
- δ) αποφασίζει την κατάργηση των Π.Μ.Σ. που προσφέρονται από το Α.Ε.Ι.

Άρθρο 16: Η Συνέλευση του Τμήματος

Στο πλαίσιο της λειτουργίας του ΠΜΣ, η Συνέλευση του Τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών & Περιφερειακών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου είναι αρμόδια για την οργάνωση, διοίκηση και διαχείριση του Π.Μ.Σ. και ιδίως:

- α) συγκροτεί Επιτροπές για την αξιολόγηση των αιτήσεων των υποψήφιων μεταπτυχιακών φοιτητών και εγκρίνει την εγγραφή αυτών στο Π.Μ.Σ.,
- β) αναθέτει το διδακτικό έργο στους διδάσκοντες του Π.Μ.Σ.,
- γ) εισηγείται προς τη Σύγκλητο την τροποποίηση της απόφασης ίδρυσης του Π.Μ.Σ., καθώς και την παράταση της διάρκειας του Π.Μ.Σ.,
- δ) συγκροτεί εξεταστικές επιτροπές για την εξέταση των διπλωματικών εργασιών των μεταπτυχιακών φοιτητών και ορίζει τον επιβλέποντα ανά εργασία,
- ε) διαπιστώνει την επιτυχή ολοκλήρωση της φοίτησης, προκειμένου να απονεμηθεί ο τίτλος του Π.Μ.Σ.,
- στ) εγκρίνει τον απολογισμό του Π.Μ.Σ., κατόπιν εισήγησης της Συντονιστικής Επιτροπής (Σ.Ε.).

Με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος οι αρμοδιότητες των περ. α) και δ) δύναται να μεταβιβάζονται στη Σ.Ε. του Π.Μ.Σ.

Άρθρο 17: Συντονιστική Επιτροπή

1. Η Συντονιστική Επιτροπή αποτελείται από τον Διευθυντή του Π.Μ.Σ. και τέσσερα (4) μέλη Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π.) του Τμήματος, που έχουν συναφές γνωστικό αντικείμενο με αυτό του Π.Μ.Σ. και αναλαμβάνουν διδακτικό έργο στο Π.Μ.Σ. Τα μέλη της Σ.Ε. καθορίζονται με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος.

2. Η Συντονιστική Επιτροπή είναι αρμόδια για την παρακολούθηση και τον συντονισμό της λειτουργίας του προγράμματος και ιδίως:

- α) καταρτίζει τον αρχικό ετήσιο προϋπολογισμό του Π.Μ.Σ. και τις τροποποιήσεις του, εφόσον το Π.Μ.Σ. διαθέτει πόρους σύμφωνα με το άρθρο 84, και εισηγείται την έγκρισή του προς την Επιτροπή Ερευνών του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.),
- β) καταρτίζει τον απολογισμό του προγράμματος και εισηγείται την έγκρισή του προς τη Συνέλευση του Τμήματος,
- γ) εγκρίνει τη διενέργεια δαπανών του Π.Μ.Σ.,

- δ) εγκρίνει τη χορήγηση υποτροφιών, ανταποδοτικών ή μη, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην απόφαση ίδρυσης του Π.Μ.Σ. και τον Κανονισμό μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών,
- ε) εισηγείται προς τη Συνέλευση του Τμήματος την κατανομή του διδακτικού έργου, καθώς και την ανάθεση διδακτικού έργου στις κατηγορίες διδασκόντων του άρθρου 83 του ν. 4957/2022,
- στ) εισηγείται προς τη Συνέλευση του Τμήματος την πρόσκληση Επισκεπτών Καθηγητών για την κάλυψη διδακτικών αναγκών του Π.Μ.Σ.,
- ζ) καταρτίζει σχέδιο για την τροποποίηση του προγράμματος σπουδών, το οποίο υποβάλλει προς τη Συνέλευση του Τμήματος,
- η) εισηγείται προς τη Συνέλευση του Τμήματος την ανακατανομή των μαθημάτων μεταξύ των ακαδημαϊκών εξαμήνων, καθώς και θέματα που σχετίζονται με την ποιοτική αναβάθμιση του προγράμματος σπουδών.
3. Κατά την άσκηση των ως άνω αρμοδιοτήτων η Συντονιστική Επιτροπή αποφασίζει κατά πλειοψηφία. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του διευθυντή.

Άρθρο 18: Διευθυντής του Προγράμματος

1. Ο Διευθυντής του ΠΜΣ προέρχεται από τα μέλη Δ.Ε.Π. του Τμήματος κατά προτεραιότητα βαθμίδα Καθηγητή ή Αναπληρωτή Καθηγητή και ορίζεται με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος για διετή θητεία, με δυνατότητα ανανέωσης χωρίς περιορισμό.
4. Ο Διευθυντής του Π.Μ.Σ. έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:
- α) προεδρεύει της Σ.Ε., καθώς και της Επιτροπής Προγράμματος Σπουδών, σε περίπτωση διατμηματικού ή διιδρυματικού ή κοινού Π.Μ.Σ., συντάσσει την ημερήσια διάταξη και συγκαλεί τις συνεδριάσεις της,
- β) εισηγείται τα θέματα που αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία του Π.Μ.Σ. προς τη Συνέλευση του Τμήματος,
- γ) εισηγείται προς τη Σ.Ε. και τα λοιπά όργανα του Π.Μ.Σ. και του Α.Ε.Ι. θέματα σχετικά με την αποτελεσματική λειτουργία του Π.Μ.Σ.,
- δ) είναι Επιστημονικός Υπεύθυνος του προγράμματος σύμφωνα με το άρθρο 234 και ασκεί τις αντίστοιχες αρμοδιότητες,
- ε) παρακολουθεί την υλοποίηση των αποφάσεων των οργάνων του Π.Μ.Σ. και του Εσωτερικού Κανονισμού μεταπτυχιακών και διδακτορικών προγραμμάτων σπουδών, καθώς και την παρακολούθηση εκτέλεσης του προϋπολογισμού του Π.Μ.Σ.,
- στ) ασκεί οποιαδήποτε άλλη αρμοδιότητα, η οποία ορίζεται στην απόφαση ίδρυσης του Π.Μ.Σ.

Άρθρο 19: Συντονιστές Ειδίκευσης

1. Οι συντονιστές ειδίκευσης επικουρούν τα όργανα διοίκησης στα ειδικότερα ζητήματα που αφορούν την κάθε ειδίκευση.
2. Εκλέγονται από τη Συνέλευση του Τμήματος ως μέλη της Συντονιστικής

Επιτροπής με διετή θητεία. Η θητεία τους μπορεί να ανανεωθεί.

ΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ

Άρθρο 20: Έγκριση και τροποποίηση του κανονισμού

1. Οι προτάσεις για την τροποποίηση του Κανονισμού του ΠΜΣ αποφασίζονται από τη Συνέλευση του Τμήματος και εγκρίνονται από τη Σύγκλητο του Παντείου Πανεπιστημίου.
2. Η Συντονιστική Επιτροπή προτείνει στη Συνέλευση του Τμήματος προσαρμογές του Κανονισμού του ΠΜΣ στην εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία ή αναγκαίες τροποποιήσεις.
3. Ο παρών Κανονισμός προσαρμόζεται με τον ν. 4957/2022, όπως ισχύουν κατά την 10/12/23 και ισχύει από την έγκρισή του από τη Σύγκλητο του Παντείου Πανεπιστημίου.

7. ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Η εκπόνηση διδακτορικής διατριβής στο Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών αφορά στα ακόλουθα γνωστικά αντικείμενα: α) Διεθνές Δίκαιο, β) Διπλωματική Ιστορία, γ) Διεθνείς Σχέσεις, δ) Στρατηγικές Σπουδές, ε) Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, στ) Διεθνές Ποινικό Δίκαιο, ζ) Ευρωπαϊκό Δίκαιο, η) Ευρωπαϊκή Πολιτική, θ) Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Βιώσιμη Ανάπτυξη, ι) Διεθνής Πολιτική Οικονομία.

Δικαίωμα υποβολής αίτησης για εκπόνηση διδακτορικής διατριβής έχει ο κάτοχος Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΜΣ) ΑΕΙ της ημεδαπής, ή αναγνωρισμένου ως ισοτίμου της αλλοδαπής ή ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών του άρθρου 46 του Ν. 4485/2017. Σε ειδικές περιπτώσεις, το ανωτέρω δικαίωμα αναγνωρίζεται και σε μη κάτοχο ΔΜΣ, εφόσον παρέχει απόδειξη διακεκριμένης συνεισφοράς του στην ανάπτυξη της επιστήμης ή της μελέτης του επιστημονικού κλάδου, στον οποίο αναφέρεται η προτεινόμενη διατριβή.

Οι υποψήφιοι οφείλουν να έλθουν σε επαφή με καθηγητή του Τμήματος προκειμένου να του γνωρίσουν το θέμα της διατριβής και να εξασφαλίσουν τη συναίνεσή του για να επιβλέψει την εκπόνηση της διατριβής. Θα πρέπει να συμπληρώσουν το ειδικό έντυπο-αίτηση, το οποίο διατίθεται από τη Γραμματεία του Τμήματος, συνοδευόμενο από εκτενές υπόμνημα για το θέμα και σχετική βιβλιογραφία. Οι αιτήσεις για την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής υποβάλλονται στη Γραμματεία οποτεδήποτε κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους και εξετάζονται από τη Συνέλευση του Τμήματος.

Για το ζήτημα της σύστασης της τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής, επίβλεψης και αποδοχής της υποψηφιότητας αποφαινεται η ΓΣ. Ο χρόνος εκπόνησης της διατριβής, δεν μπορεί να είναι μικρότερος της τριετίας. Απαξ του έτους οι υποψήφιοι οφείλουν να υποβάλουν έκθεση προόδου, την οποία πρέπει να συνυπογράψουν και τα τρία μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής.

Μετά την ολοκλήρωση της διατριβής και εφόσον αυτή λάβει την έγκριση της τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής, ορίζεται από τη ΓΣ Επταμελής Εξεταστική Επιτροπή, ενώπιον της οποίας ο/η υποψήφιος/α υποστηρίζει τη διατριβή, σε δημόσια συνεδρίαση, η οποία προαναγγέλλεται. Η Επιτροπή εγκρίνει ή όχι τη διατριβή, απονέμοντας και το βαθμό που αποφάσισαν (ομόφωνα ή κατά πλειοψηφία) τα μέλη. Το θεσμικό πλαίσιο και οι σχετικοί κανονισμοί εκπόνησης διδακτορικών διατριβών είναι αναρτημένα στην ιστοσελίδα του Τμήματος (<https://deps.panteion.gr/index.php/el/metaptuxiako-menu-gr/didaktorikesspoudes-menu-gr-3> & https://deps.panteion.gr/images/Kanonismos_PhD_DES.pdf).

8. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ, ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΑ

Η έρευνα συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο της επιστημονικής ταυτότητας και στρατηγικής του Τμήματος. Το μεγαλύτερο μέρος της ερευνητικής δραστηριότητας διεξάγεται μέσω των ερευνητικών ινστιτούτων και εργαστηρίων του Τμήματος.

8.1. Πανεπιστημιακό Ερευνητικό Ινστιτούτο «Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων»

Χιλλ 3-5, Πλάκα, Αθήνα 105 58 Τηλ: 210 3312-325 / 3312-326 / 3312-327 FAX: 210 3313-575

<https://idis.gr>

Πρόεδρος Δ.Σ.: Κωνσταντίνος Υφαντής

Σκοπός είναι η έρευνα και η μελέτη στους παρακάτω τομείς:

- Διεθνής Πολιτική
- Στρατηγικές Σπουδές και Αμυντική Πολιτική
- Διεθνείς διαπραγματεύσεις
- Διεθνές Δίκαιο
- Ελληνική Εξωτερική Πολιτική
- Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση

8.2. Εργαστήριο ECECRIL (European Center of Economic and Criminal Law) - Κέντρο Οικονομικού και Ποινικού Δικαίου

<https://ececril.panteion.gr/>

Διευθύντρια: Καθηγήτρια Μαρία Μένγκ-Παπαντώνη

Ερευνητικό Αντικείμενο του Εργαστηρίου είναι η από δικαιοσύνης, πολιτικής, διπλωματικής, οικονομικής και συγκριτικής σκοπιάς προσέγγιση του οικονομικού και ποινικού δικαίου της ΕΕ και της διάδρασής τους με το εσωτερικό δίκαιο. Τα κύρια γνωστικά πεδία του Εργαστηρίου στα οποία δραστηριοποιείται το Εργαστήριο είναι:

- Επιχειρήσεις, Εταιρική Διακυβέρνηση - Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Καταναλωτές
- Εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ, Κοινή Εμπορική Πολιτική, Επενδύσεις
- Κανόνες ελεύθερης κυκλοφορίας
- Υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος
- Ενέργεια, Κλιματική αλλαγή

- Οικονομικό ποινικό δίκαιο
- Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις της ΕΕ
- Δικαιώματα υπόπτων, κατηγορουμένων και εκζητουμένων